

BETÄNKANDE

RÖRANDE

WALLÅKRA, BOSARPS OCH WRAMS KOLFÄLT

I

SKÅNE,

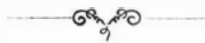
AFGIFVET EFTER EN I DECEMBER 1866 DERSTÅDES FÖRETAGEN BESIGTNING

AF

A. ERDMANN.



MED EN KARTA OCH TRÄDSNITT.



STOCKHOLM, 1867.

P. A. NORSTEDT & SÖNER.
KONGL. BOKTRYCKARE.

Uppå anmodan af de nuvarande egarne till *Wallåkra, Bosarps och Wrams stenkolsfält* i Skåne har jag under sistlidne December månad företagit en besigtning af nämnde kolfält, dervid jag bemödat mig att, dels genom egen åskådning på stället, dels genom att taga del af de flera uti trakten anställda borrhningsförsöken eller utaf föregående undersökningar, förskaffa mig all den kännedom om kolflötsernas utsträckning, antal, uthållighet och godhet jemte dem åtföljande lager af eldfast lera, flis, brännbar skiffer o. s. v., som vore behöflig att derpå kunna grunda det Betänkande jag nu härmed går att afgifva.

Under denna besigtning hade jag förmonen att beledsagas af trenne bland verkets delegare, nemligen Öfversten Herr Grefve Adolf von Rosen, Herr General-Direktören A. E. Ros samt Bolagets verkställande Direktör Herr Grosshandlaren Fr. Frisell från Göteborg, af hvilka de förstnämnde gjorde mig sällskap från Stockholm och Herr Frisell var till mötes vid ankomsten till Helsingborg. Och får jag för dessa herrar härmed betyga min förbindliga tacksamhet för all den underlättnad vid besigtningen och för alla de upplysningar i ett eller annat afseende om verket, som genom deras åtgöranden bereddes mig.

All egentlig kolbrytning var vid mitt besök nu inställd och hade redan hvilat sedan våren eller sommaren 1866, emedan det nuvarande bolaget ansett sig, innan någon egentlig kolhuggning i större skala fortsattes, i första rummet böra rigta alla sina bemödanden derhän, att genom anställda borrhningsförsök här och der erhålla en väl behöflig ökad upplysning om kolflötsernas förekommande inom de ifrågavarande trakterna, deras mäktighet och beskaffenhet samt det djup under dagen, på hvilket de på olika ställen finnas aflagrade. Flera af de förut arbetade dagorterna voro emellertid tillgängliga, och för att bereda tillträde under besigtningen till de mera på djupet drifna arbetsrummen å de olika kolfälten, hade anstalter blifvit fogade, att provisoriskt tömma några af skakten, så att genom dessa omständigheter och genom de resultater rörande borrhningsförsöken o. s. v., som från grufvekontoret meddelades mig, all den upplysning bereddes, som för tillfället stod att erhålla.

De Skånska
stenkolens
ålder.

De Skånska stenkolen tillhöra, som bekant är, icke den egentliga s. k. stora Stenkolsformationen, utan en af Juraformationens underafdelningar (den s. k. mellersta eller bruna Juran) och de äro således af ett yngre datum, än de stenkol, som utgöra en så mächtig häfstång för Englands, Belgiens, Frankrikes och en stor del af Tysklands industriella utveckling och framåtskridande.

Den kolfö-
rande forma-
tionens ut-
bredning.

Med undantag af några spridda spår i trakten af Ramsåsa och Kåseberga nära Ystad, är det egentligen endast inom nordvestra delen af Malmöhus län, som man hittills med någon säkerhet känner denna afdelning af Juraformationen, hvilken der utbreder sig från trakten af Höganäs och Helsingborg utmed stranden af Öresund till Sireköpinge, Ottarps och Kågeröds kyrkor i sydost eller öfver en ytvidd af ungefär 4 mils längd och $1\frac{1}{2}$ mils största bredd *).

Lager-
vexlingen.

Denna del af den kolförande formationen i Skåne, hvars ungefärliga utbredning blifvit genom en streckad linie antydd å den härjemte bifögade kartan, utgöres till sin inre byggnad utaf flera gånger med hvarandra vexlande lager af *sandsten*, *skifferler*, *bituminös skiffer* (s. k. brandskiffer), *mörkare och ljusare lerarter*, deribland *eldfast lera*, emellan hvilka stenkolen, de s. k. *stenkolsflötserna*, ligga lagerformigt utbredda, omgifne dels af sandsten både ofvan- och nedantill, dels af sandsten eller någongång brandskiffer på ena och af lera, skifferler eller eldfast lera på andra sidan, o. s. v. Men sandstenslagren äro ständigt de mäktigaste af alla i hela formationsföljden.

Alla lagren äro för det mesta nästan horisontela eller hafva åtminstone blott en ringare lutning från horisontalplanet, hvilken vanligen utgör 5^0 — 10^0 , men någongång uppgår till 20^0 , än åt det ena, än åt det andra väderstrecket. Sålunda, för att blott anföra ett par exempel, må nämnas, att å Höganäsfältet flötserna luta åt S. eller SSO., under det att de å Bosarps- och Wramsfälten deremot, af hittills skedda brytningar att dömma, hafva sväfvande åt WNW. eller NW.

Kolflötsernas
läge på än
större, än
mindre djup.

Det öfversta i dagen liggande lagret af formationen utgöres vanligen af sandsten och först på ett större eller mindre djup derunder är det, som stenkolsflötserna kunna påträffas. Men då nu hela formationsföljden, efter hvad nyss är nämnt, nästan allestädes här intager ett mycket vågrätt eller sväfvande läge, och markens beskaffenhet i allmänhet är särdeles jemnländig och i stort betraktad nästan plåtformig, samt i öfrigt endast få bäcknedskärningar af någon mera betydenhet förefinnas, som

*) Huruvida häremellan och trakten af Ystad formationen än vidare finnes i ett sammanhang utbredd eller blott i spridda fläckar aflagrad, derom saknar man för närvarande all kännedom. Ett yttrande om den större eller mindre sannolikheten eller osannolikheten af det ena eller andra fallet är här icke på sin plats.

kunnat till något större djup blotta den naturliga lagerföljden eller yppa kolflötsernas utgående i backslutningarna, så har en gifven följd häraf blifvit, isynnerhet som både på höjderna och uti dalsänkningarna fasta klyften oftast undandöljes af en mer och mindre djup jordtäckning, att man endast långsamt och småningom lärt sig få en aning om de skatter af underjordiskt bränsle, som här ligga förvarade. Sedan man dock den ena gången efter den andra under tidernas lopp lyckats bevisa tillvaron af brytvärda stenkolsflötser på åtskilliga ställen, har man sedermera bemödat sig att genom borrhningsförsök ytterligare undersöka förhållandet och dymedelst närmare lära känna flötserna till deras antal, mäktighet och utsträckning. Resultaterna af dessa borrhförsök från 1864 till närvarande tid komma att i ett sammanhang längre fram anföras.

Inom alla kolfält, till hvilken tidsbildning de än må höra, är det som bekant en ganska vanlig företeelse, att de kolförande lagren der, efter att hafva med arbete varit efterföljda på en större eller mindre sammanhängande ytvidd, ofta finnas helt hastigt tvärt afskurna och försvunna, så att ofyndiga bergarter i stället möta vid den nivå, på hvilken kolflötsen förut arbetats. Man kallar sådana afbrott eller afskärningar för *förkastningar*, emedan erfarenheten har lärt att om man, för att åter uppsöka den borttappade flötsen, fortsätter brytningen uppom eller nedom det ställe, vid hvilket flötsen borttappades, man alltid skall, åtminstone i de alldraflesta fall, återfinna densamma på andra sidan om afskärningen, ehuru kastad uppåt eller nedåt ett större eller mindre stycke väg, men i öfrigt till lika mäktighet och beskaffenhet samt i samma läge eller ställning som förut. Sådana förkastningar härröra af de sättningar, rubbningar eller rystningar, som jordskorpan undergått under förflutna geologiska tidskiften och de återfinnas icke blott inom de stenkolsförande, utan också inom alla andra geologiska formationer, äfven de allra äldsta, fastän de af snart insedda skäl lättast kunna och skola iakttagas der, hvarest ett så bestämdt utprägladt lager som en stenkolsflöts vägleder uppmärksamheten.

Rubbningar
och förkast-
ningar inom
kolfälten.

Äfven inom den Skånska stenkolsformationen saknas ingalunda sådana förkastningar, utan äro tvärtom ganska allmänna. De vid Höganäs förekommande flötserna erbjuda nemligen, enligt hvad den deröfver upprättade kartan utvisar, talrika exempel härpå, ehuru den höjdskillnad, till hvilken förkastningarna derstädes egt rum, icke är så anmärkningsvärdt stor, utan håller sig mellan 12 och 30 fot. Men äfven på en mängd andra ställen inom sagde formation hafva dylika förkastningar, stundom till icke obetydliga nivåskillnader, tydligen ådagalagts, dels genom de företagna skakt- och ortdrifningarna, dels och isynnerhet genom de verkställda jordborrningarna. De viktigaste af dessa förkastningar komma att i det följande anföras vid redogörelsen för de särskildta kolfälten.

Mera kända
kolförande
trakter.

De ställen, der man dels genom borrhningsförsök, dels också genom skakt- eller ortdrifningar erhållit närmare upplysning om den inre bergsbyggnaden hos Skånes stenkolsformation, äro, utom *Höganäsfältet*, hufvudsakligen *Wallåkra-*, *Bosarps-* och *Wramsfälten samt för öfrigt några andra mellanliggande punkter*, hvilka likaledes längre fram skola i ett sammanhang här anföras.

De första kol-
brytningarna
i Skåne.

De aldra första brytningarna efter stenkol här i Skåne sägas hafva blifvit företagna i medlet af 1600-talet *vid och i närheten af Helsingborg*, men endast genom ofullkomliga dagarbeten och utan någon stadgad plan. Först längre fram synes en mera ordentlig stenkolsbrytning hafva kommit till stånd och åtskilliga skakt blifvit nedslagna, ehuru arbetet denna gång endast några få år fortsattes, för att sedan åter vexelvis upptagas och nedläggas. Efter de år 1724 och 1726 af Bergs-Collegium anbefalldes undersökningar af alla dessa stenkolsbrott bildade sig år 1737 ett bolag, som ånyo upptog arbetet i åtskilliga af de gamla brotten, isynnerhet vid Tinkarp, och genom borrhningsförsök bemödade sig att på andra ställen uppfinna nya kolflötser. En följd af dessa försöksborrningar var upptäckten af stenkolsflötserna vid Wallåkra och vid Bosarp.

Wallåkra-
och Bosarps-
fälten upp-
täckas.

Vid *Wallåkra* började grufvearbetet år 1738, men inställdes påföljande året och hvilade sedan ända till 1787, då det åter upptogs och fortgick till 1797.

Vid *Bosarp* blef under åtskilliga efter hvarandra följande intressenter stenkolsbrytningen utan afbrott fortsatt från 1746 till 1797, dels å Drottning Lovisas, dels å Konung Adolf Fredriks fält. Kolen härifrån blefvo med fördel använda till tegel- och kalkbränning (hufvudsakligen i och för Landskrona fästningsbyggnad), vid glasbruk och stenkärlstillverkning samt till åtskilliga fyrbåksinrättningar i riket o. s. v. Sammanlagda kolbrytningen under hela denna tid skall enligt officiella handlingar hafva varit nära 488,000 tunnor.

Höganäs kol-
fält upptäc-
kes.

År 1797 flyttades arbetet från Bosarpsfälten till *Höganäs*, hvarest året förut händelsevis tvenne förut obekanta kolflötser genom borring blifvit upptäckta, en öfre, sedan kallad Grefvinnan Ruuths, en undre, kallad Fru Bagges flöts. Som bekant har arbetet härstädes sedan den tiden oafbrutet varit fortdrifvet, hufvudsakligen på den undre flötsen, som egentligen består af flere med hvarandra vexlande lager af brandskiffer, kol och flis till en sammanlagd tjocklek af 4 fot 10 verktum, men der alla kollagren tillsammans icke äro mäktigare än 20 verktum.

All egentlig
kolbrytning
(utom vid Hö-
ganäs) hvilat
från 1796 till
närv. tid.

Å de båda andra kolfälten, de vid Wallåkra och Bosarp, har deremot allt ordentligt grufarbete hvilat ända till närvarande tid och endast en och annan jord-
egare, å hvars egor kolflötser tillfälligtvis sågos utgå i dagen uti sluttningen af någon backe eller jordhöjd, frestades, emedan det underjordiska bränslet med ringa kostnad

der kunde åtkommas, att då och då för eget behof tillgodogöra sig någon liten del af detsamma.

Det var först för några få år sedan, som dessa nog länge åt glömskan öfverlemnade kolförande trakter ånyo började blifva föremål för uppmärksamheten, i det Herrar af Ekström & Billow här nu företogo inmutningar i en skala, utan tvifvel den mest storartade, som hittills ifrågakommit uti Sverige. Ty icke blott Bosarps- och Wallåkräfälten blefvo nu åter inmutade, utan äfven å egorna till alla hemman och lägenheter inom Luggude och Rönnebergs härader, således inom hela den trakt, der den stenkolsförande formationen utbreder sig, tillförsäkrade man sig genom vederbörliga mutsedlar (till ett antal, enligt Commerce-Collegii Underdåniga Berättelser 1863—1865, af 6,617 *) om ensam och uteslutande rättighet att bearbeta och afverka all derstädes förekommande kolfyndighet. Den vidsträckta utbredning, som sagde herrar sålunda afsågo för sin blifvande verksamhet, förlamade eller splittrade emellertid allt för mycket deras krafter, så att företaget, huru lofvande det än i början visade sig, hittills icke burit de frukter, som man väntade sig och ett ändamålsenligare ordnande af arbetsdriften utan tvifvel eljest skulle hafva medfört.

Nya inmutningar i storartad skala ske i början af 1860-talet.

De arbeten, som på grund af alla dessa nyss sagde inmutningar hittills blifvit företagna, hafva enligt de upplysningar, som jag på stället genom egen åskådning, äfvensom genom meddelanden från grufvekontoret inhemtat, hufvudsakligen varit följande:

A) Å Wallåkräfältet.

Wallåkra-fältet.

Adolf Rosens Skakt, beläget på N. Wallåkra hemmans egor i Qvistofta socken omkring 1 1/4 mil från Helsingborg och 3000 fot nordvest om Wallåkra jernvägsstation på Helsingborg-Eslöfsbanan, är afsänkt öfverst på en höjdplatå, som i söder begränsas af den stora Råusdalen, på hvars botten jernvägen framgår, och i öster af den s. k. Norra Wallåkradalen, en mindre dalgång, som utmynnar åt söder i den förstnämnde (se den bifogade kartan). Mot norr och nordvest fortsätter samma jemnländiga belägenhet en lång sträcka.

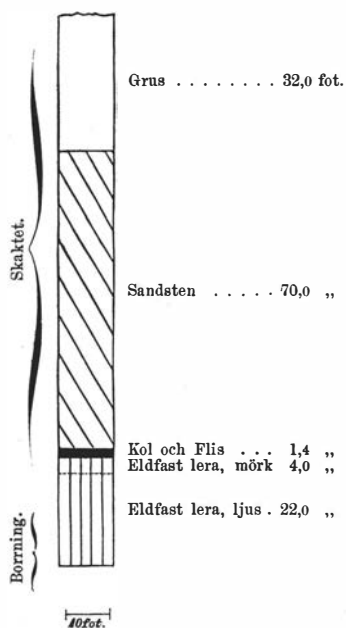
Adolf Rosens Skakt.

Skaktet, hvars dagöppning ligger omkring 120—130 fot högre än Råusdalens botten, har nedgått till ungefär 110 fot. Såsom af å andra sidan stående profil synes, bestå de öfversta 102 foten af grus (32 fot) och sandsten (70 fot). Derefter vidtager den 1,4 fot **) mäktiga kolflötsen och under denne mörk eldfast lera 4 fot, af

*) Under 1866 lära ytterligare några hundra inmutningar tillkommit.

**) Öfverallt i detta betänkande är decimalmättet använt, der ej annorlunda uttryckligen nämnes.

särdeles god beskaffenhet enligt Professor Blomstrand, samt derunder en ljusare sådan, hvars mäktighet skall uppgå ända till 22 fot, innan den underliggande sandstenen möter.



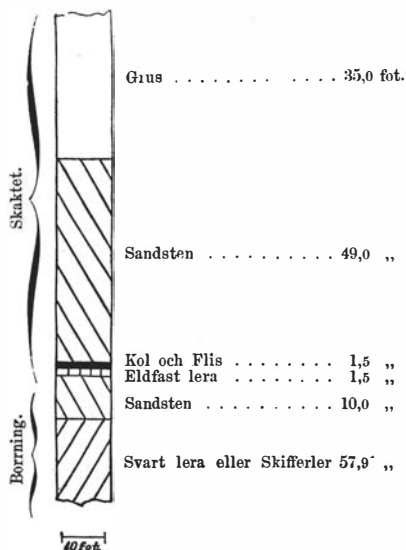
Kolflötsen har en lutning af ungefär 10^0 från horisontalplanet åt NNO. Endast de undre 4 tummen af den samma skola bestå af rent kol N:o 1, under det att den återstående öfre delen, 1 fot, utgöres af s. k. *flis*, ett slags kol af skifvig struktur, jordartadt sammanhang och matt brott, men som innehåller blott 40—60 procent kol och bitumen och återstoden askbeståndsdelar.

De genom Adolf Rosens skakt, uti fyra hufvudorter jemte en mängd andra, öppnade tillgångarna på eldfast lera samt på flis och kol torde för framtiden ändamålsenligast och billigast kunna tillgodogöras, om en dagort eller stoll indrefves till skaktet från Råus- eller Wallåkradalens botten, dit utfordringen då lätteligen skulle kunna verkställas och dit äfven vattnet sjelfmant skulle taga sitt aflopp utan något hinder under brytningen.

Detta skakt var nu vid mitt besök derstädes öde och fullt med vatten.

Carl XV:s
Skakt.

Sådant var också förhållandet med **Carl XV:s Skakt**, beläget på Södra Wallåkra hemmans egor, SSO. om Adolf Rosens skakt, på södra sidan om Råusdalen och 1500 fot SW. om Wallåkra jernvägsstation.



Såsom vidstående profil upplyser har man, sedan daggrus och sandsten först genomgåtts, på ungefär 84 fots djup under dagen träffat den 1,5 fot mäktiga kolflötsen, under hvilken ligger ett lager af mörk eldfast lera utaf 1,5 fots mäktighet och derunder sandsten. Det kolförande lagret innehåller här 0,5 fot flis och 1,0 fot rena kol N:o 1.

Det är detta skakts eldfasta lera, som nu utgör råmaterialet för den för ett par år sedan i skaktets omedelbara närhet anlagda *Qvistofta eller Wallåkra Lerkärlsfabrik*.

Helt nära Carl XV:s Skakt ligga *Dalskakten N:o 1 och N:o 2* i den lilla dalgång, Södra Wallåkradalen, som framgår förbi Södra Wallåkra norrut till Råusdalen. Hvarken det ena eller andra af dessa båda skakt arbetas nu, utan de äro nästan igenfallna och alldeles oåtkomliga. De äro belägna på omkring 400—500 fots afstånd från hvarandra, *Dalskaktet N:o 1* i söder och *Dalskaktet N:o 2* i norr, såsom den bifogade kartan närmare upplyser.

De båda
Dalskakten.

I det förstnämnda skaktet har man, enligt uppgift, på 20 fots djup under dagen träffat trenne särskilda, af sandsten mellanlagrade, stenkolsflötser om tillsammans 3,4 fots mäktighet, derunder ett 1,2 fot mäktigt lager af eldfast lera och sedan återigen sandsten. Dessa tre kolflötser funnos likväl icke i *Dalskaktet N:o 2*, ty der hade endast *en* flöts påträffats, som låg på vid pass 31 fots djup under ytan, var 0,8 fot mäktig och underbäddad af 1 fots tjock eldfast lera, innan sandstenshallen mötte.

Antingen skulle således de tre kolflötserna i *Dalskaktet N:o 1* hafva här i *Skaktet N:o 2* sammanflutit till en enda eller också skulle en förkastning mellan de båda skakten förefinnas, hvarigenom sannolikhet kunde vara till nya kolflötserns uppdagande i det ena eller andra skaktet under de redan kända. Men saknaden af alla uppgifter rörande dessa kolflötserns läge i förhållande till vågplanet o. s. v. omöjliggör för närvarande hvarje säkert besvarande af dessa frågor.

De kolflötser, uppå hvilka Adolf Rosens och Carl XV:s Skakt varit arbetade, synas deremot tillhöra ett och samma lager, ty båda flötserna äro af ungefär samma beskaffenhet (mycket flishaltiga), samt för öfrigt begge öfverlagrade af sandsten och underbäddade af eldfast lera. Dock synes, att dömma af den olika nivå, på hvilken hvardera flötsen blifvit träffad, i Adolf Rosen på 102 och i Carl XV på 84 fots djup under dagen (och Adolf Rosens dagöppning dessutom ungefär 40 fot högre än dagöppningen i Carl XV), som om äfven mellan dessa båda skakt en mindre förkastning skulle hafva egt rum och sannolikt då i samma led, som Råusdalen har sin utsträckning.

Äfven i norr och nordost från Adolf Rosens Skakt torde nyss sagde stenkolslager i fullt orubbadt läge ej sträcka sig så särdeles långt, förr än en ny förkastningslinie möter, ty på ungefär 3000 fots nordostligt afstånd från skaktet är ett borrhål, N:o 3, nedslaget vester invid landsvägen, på gränsen mellan N. Wallåkra och Fjerrestadstorp, och ännu på nära 270 fots djup har intet kol der påträffats. Detta utesluter naturligtvis för ingen del möjligheten eller sannolikheten att under ytterligare fortsatt borrning på ännu större djup träffa en eller flera kolflötser. De hittills genomgångna lagren bestå, såsom af den längre fram meddelade redogörelsen för profborrningarna synes, vixelvis af sandsten, skifferler och en slags röd- eller brunagtig lera eller skifferler. En icke obetydlig förkastning torde således finnas någonstädes mellan detta borrhål och Adolf Rosens Skakt.

Borrningsför-
sök norr om
Wallåkra-
fältet.

Omkring 3000 fot NNO. om borrhålet N:o 3 och rätt Ö. om Fjerrestads kyrka har man uti borrhålet N:o 4, ehuru det blifvit neddrifvet ända till 198 fots djup, funnit endast en 2 tums mächtig kolrand, och detta 64 fot under dagytan.

Ännu mera nordligt, på den s. k. Bårslöfs hed uti Bårslöfs socken vester om Hedegården i Hesslunda socken, se den bifogade kartan, är ett 179 fot djupt borrhål, N:o 5, nedslaget, utan att något tecken till kolflöts ännu blifvit träffadt.

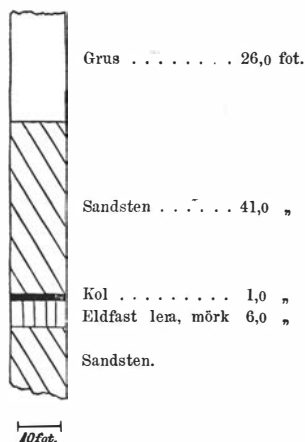
Det förtjenar anmärkas, att borrhålen N:o 3 och N:o 5 visat en påfallande öfverensstämmelse med afseende på beskaffenheten af de genomgångna berglagren, ty i inga andra borrhål, åtminstone uti inga af de i sednare tider nedslagna, har röd eller rödbrun lera (skifferler?) funnits i vexling med kolformationens sandsten. Det vore således af en ganska stor vikt för ett riktigt bedömande af den kolförande formationens inre byggnad i denna trakt, att ännu flera och djupare borrhningar der blefvo verkställda till utrönande, huruvida ej i sjelfva verket kol skulle kunna, såsom antagligt är, anträffas på ett ännu större djup än det, till hvilket borrhningen hittills hunnit.

Bosarpsfältet.

B) Å Bosarps- eller Boserupsfältet *).

Theodors
Skakt.

Theodors Skakt har i sednare åren blifvit anlagdt på ett afstånd af v. p. 1200—1300 fot NO. om Bosarps herrgård, helt nära vester om landsvägen till Rise-



kattslösa kyrka. Ehuru intet arbete i detta skakt, likaså litet som å något af de andra till bolaget hörande stenkolsfälten, för närvarande bedrefs, hade skaktet dock för den ifrågavarande besigtningen blifvit för tillfället länsadt från vatten och gjordt tillgängligt att befaras. Dess djup från dagen till botten är omkring 71 fot och den genomgångna lagerföljden sådan, som å här bredvid stående profildeckning åskådliggöres.

Kolflötsen har här träffats på 67 fots djup från dagen. Från skaktets botten äro tvenne hufvudorter anlagda, en åt norr 18—25 fot och en åt söder 30—32 fot lång och från hvar och en af dessa orters östra väggar, ej långt från deras utmynnande i skaktet, äro tvenne sidoorter i spetsig vinkel indrifna. I alla dessa orter ser man den nästan alldeles rena kolflötsen (endast en helt smal flisrand märkes nederst vid leran) inne-

*) Detta kolfält har blifvit uppkalladt efter Bosarps eller Boserups säteri i Risekattslösa socken, beläget $1\frac{3}{4}$ mil från Helsingborg och $1\frac{1}{4}$ mil från Wallåkra jernvägsstation.

hafva en mäktighet af i medeltal 1,0 fot. Stundom öfverstiger också flötsen detta mått och uppnår, såsom t. ex. mången gång i de norra orterna, till och med 1,5 fots tjocklek, men nedsjunker deremot på andra ställen, ehuru detta mera undantagsvis, något under 1 fots mäktighet. Att här antaga 1,0 fot såsom medium af dess mäktighet, torde således icke vara högt tilltaget.

Kolen visa sig vara af särdeles godhet: de äro täta och starkt glänsande i brottet samt kunna äfven huggas i temmeligen stora stycken, hvilka likväl vid ett längre liggande i luften till någon del sönderfalla. Särskildt förtjenar anmärkas den fullkomliga frånvaron af åtminstone för ögat synlig svafvelkis. Om denna sednare för kolens praktiska användning fördelaktiga egenskap skall jag tillåta mig att här nedan meddela åtskilliga intyg.

Kolflötsen, tillika med dess tak och sula, synes, så vidt man utan afvägning kan dömma, ligga nästan alldeles horisontelt, men torde dock hafva några graders sväfvande åt vester.

Till följe af sandstenstakets fasthet och hårdhet är ingen förstämpling nödvändig, och kunna orterna, som göras knappa 4 fot höga, utan fara drifvas med en bredd af 12 fot, så att tvenne man, en på hvarje sida, der på samma gång bekvämt kunna arbeta.

Den underliggande mörka eldfasta leran, hvars närvaro här, såsom vid Wallåkra, betydligt underlättar kolhuggningen, tyckes vara af god beskaffenhet, och uttages deraf samtidigt med kolen en tjocklek af mellan 2 och 3 fot.

Att döma efter hittills iagttagna förhållanden torde i denna trakten ett ganska vidsträckt och sammanhängande kolfält vara att förvänta, utbredande sig utan några rubbningar eller förkastningar åt alla sidor, åtminstone åt S., åt Ö. och åt W. Om deremot anledning till någon liten förkastning vore att förmoda, skulle denna ega rum NO. om Theodors Skakt, emedan på vid pass 500—600 fots afstånd i denna rigtning ett annat skakt nyligen blifvit nedsänkt 60—80 fot, utan att på detta djup ännu träffa någon kolflöts *). Sistnämnde skakt hade således sannolikt kommit att förläggas just i närheten af någon förkastningslinie eller inom en af kastningar och rubbningar i någon större mån åverkad trakt, hvilket man också har så mycket större anledning att tro, som sandstenslagren i skaktet visade en mera brant stupning åt NW., då de deremot i Theodors Skakt bibehållit sitt ursprungliga vågräta läge.

Ytterligare bekräftelse på denna åsigten, att här i trakten ett vidtsammanhängande kolfält skulle vara utbredt, erhöles vid besök i de flera uti dalgången något

Drottning
Lovisas Dag-
orter.

*) Vid jordrymmandet för detta skakt lär likväl en kolflöts af i medeltal 4 tums tjocklek hafva blifvit träffad på 20 fots djup emellan daggruset och sandstenshallen.

öster om Theodors Skakt indrifna, af gammalt väl bekanta *Drottning Lovisas dagorter*.

I den på vid pass 200 fots höjd öfver hafvet belägna landplatå, uppå hvilken Theodors Skakt ligger, finner man nemligen på 1100 till 1200 fots afstånd österut en liten i söder till norr gående dalgång nedskuren, i hvars vestra sidosluttning nära sjelfva dalbottnen icke mindre än fem särskilda dagorter äro indrifna. Den längst i norr och den längst i söder belägna af dessa dagorter (den sistnämnde är indrifven v. p. 100 fot) äro båda i sednare åren anlagda och ännu bearbetade af arrendatorn utaf Bosarps gård Inspektoren Berg, men de öfrige trenne ligga nu öde. Bland dessa sednare åter hafva de tvenne sydligaste, som äfven af Herr Berg varit påbörjade, under de allra sista åren blifvit bearbetade af bolaget Ekström & Billow och lära enligt uppgift circa 12000 tunnor stenkol blifvit i dessa båda orter uthuggna, hvar emot den tredje eller den näst nordligaste af alla orterna, med en uppgifven längd af ungefär 120 fot, är af äldre datum och i sednare åren icke heller arbetad. Alla dessa tre orter stå genom tvärorter i förbindelse med hvarandra.

Taket i alla orterna består äfven här af hård sandsten, och under kolflötsen, som är 9—10 dec.-tum mächtig med en smal flisrand nederst, återfinnes samma svarta eldfasta lera, 3 fot mächtig, som i Theodors-skaktet, med den skillnad att de tvenne små interkalerade sandstensränderna i Theodors-skaktets eldfasta lera här deremot, såsom man hade tillfälle att se i den sydligaste dagorten, sammanflutit till en enda rand eller bank af 0,5—1,0 fots tjocklek. Hela lägringsförhållandet ådagalägger emellertid tydligen, att det är samma sandstensbildning, som uppträder på båda ställena, med den skillnad, att den uti Theodors Skakt har grenat sig i tvenne tunnare lager eller ränder och hvilka kanhända ändå längre vesterut alldeles utkila och försvinna. Intet tvifvel således, att kolflötsen här och i Theodor är precis densamma.

Således eger man redan derutaf grundad förhoppning på ett icke obetydligt här i trakten befintligt kolfält och denna förhoppning stärkes ytterligare, då man finner att uti sjelfva den nyss beskrifna dalgången ingen förkastning egt rum, hvilket bevisas deraf att kolflötsen uti en nyss påbörjad dagort i dalens motsatta eller östra sidosluttning blifvit återfunnen på ungefär samma nivå, samt för öfrigt lika beskaffad till mäktighet och lägring, som uti de förut nämnde vestra dagorterna.

Kolflötsen med åtföljande sandsten och eldfast lera har såväl i den östra, som uti de vestra dagorterna ett flackt sväfvande (omkring 5°) åt W., på samma sätt som uti Theodors skakt.

Kolen, som äro goda och likna dem från Theodors-skaktet, synas i den östra dagorten vara något lösare än uti de vestra, men detta härrör här utan tvifvel af

deras närbelägenhet till dagen och kolen skola helt säkert äfven åt det hållet längre inåt från ortmynningarna tilltaga i fasthet, likasom fallet varit i de vestra.

I samma dalgång, der nyss beskrifna Lovisas dagorter äro belägna, men omkring 4300 fot längre söderut (se kartan) i trakten mellan Lunnom och Hagaslätt, har man de gamla **Adolf Fredriks Skakten** med sina underjordiska ortarbeten samt *Sofias dagorter och utmål*, de förra på vestra, de sednare på östra sidan om dalgången.

Adolf Fredriks grufva samt Sofias dagorter.

Hvarken de ena eller andra af dessa gamla arbetsrum, af hvilka de förra eller Adolf Fredriks grufvor från medlet till slutet af 1700-talet bedrefvos med en jemnförelsevis på den tiden icke obetydlig kolhuggning, äro för närvarande föremål för någon brytning. Något litet arbete har visserligen under de sista åren här varit företagen af bolaget Ekström & Billow, men utan något större allvar eller framgång. Så hafva t. ex. några dagorter blifvit öppnade i östra dalsidan inom Sofias utmål. Uti en af dem ser man i ortmynningen, nederst vid den med ras nu betäckta sulan, kolflötsen, hvars mäktighet dock nu ej kunde uppmätas för rasets skuld, men som, enligt uppgift på stället skall vexla mellan 6 tum och 1 fot. Äfven här finnes sandsten i taket och eldfast lera i sulan under kolen och således är all anledning tro, att det är samma kolflöts, som uti Theodors skakt och Drottning Lovisas fält.

Af en gammal karta öfver Adolf Fredriks kolgrufvor, upprättad år 1755 af And. Brandberg, ser man, att de der qvarstående pelarna äro mycket tjockare, än de uthuggna orterna äro breda, och har man deraf velat sluta till att uti samma fält skulle, genom att nedtaga dessa pelare, en ännu större quantitet kol kunna erhållas, än den som redan blifvit utbruten. Men då för några få år sedan en af de gamla dagorterna rensades i ändamål att tillgodogöra sig nyssnämnde förmodade tillgång, lära, enligt mig från grufvekontoret meddelad uppgift, dels alla pelare befunnits, så långt man kunde intränga, redan uthuggna, dels vattnet hafva varit så påträngande, att arbetet snart måste öfvergifvas.

Ganska stort skäl synes likväl vara för handen att, något vester om Adolf Fredriks gamla skakt, närmare landsvägen nedgå med ett nytt skakt, för att från det hållet tillgodogöra sig kolflötsen.

Likaså torde det vara mödan värdt, att i botten af Theodors skakt eller der i närheten neddrifva ett borrhål, för att öfvertyga sig, huruvida de i Bergmästare-Relationerna från slutet af 1700-talet i trakten af Adolf Fredriks grufva uppgifne undre kolflötserna verkligen förefinnas äfven här samt i så fall på hvilket djup och huru mäktiga.

Wramsfältet.

C) Å Wramsfältet.

På omkring 10000 fots ostligt afstånd från Adolf Fredriks och Sofias arbetsrum, hafva på Billesholms egor i Wrams socken tvenne skakt, *Kristoffers* och *Mattis:s*, i de allra sista åren blifvit neddrifna, det förra på vestra, det sednare på sydöstra slutningen af det s. k. Bökeberget, en mellan Bökebergshus och Snorrehus belägen alldeles jordtäckt liten berghöjd (se kartan). Afståndet härifrån till Helsingborg är $2\frac{1}{8}$ mil och till närmaste jernvägsstation å Helsingborg—Eslöfsbanan, Wallåkra, $1\frac{3}{4}$ mil.

Kristoffers
Skakt.

Kristoffers Skakt, hvars afsänkning började i December 1865, har, efter något uppehåll i arbetet, i början af sistlidne December på vid pass 92 fots djup under



dagen såsom af vidstående profil synes, träffat en 2 fot mäktig kolflöts, men vattnet, som förut icke varit mycket besvärande, hade derefter fått ett så starkt tilllopp, att oakadt alla ansträngningar, att med det för tillfället till buds stående ofullkomliga pumpverket få skaktet tömdt till den nu ifrågasatta besigtningen, skaktbotten likväl då stod betäckt af 22 fots högt vatten, så att följaktligen ingen befaring nu kunde komma i fråga.

Kolflötsen, som, enligt på stället meddelad uppgift, till 1,8 fots medelmäktighet består af kol N:o 1 *) med en omkring 2 tums tjock flisrand derunder, har hård och fast sandsten både i taket och sulan. Den skall ligga nästan alldeles horisontalt eller endast luta omkring 2 tum på 11 fot åt NW., således ej mera än ungefär $1\frac{1}{2}$ grad.

Någon ortdrifning från skaktets botten har naturligtvis ännu icke hunnit att verkställas.

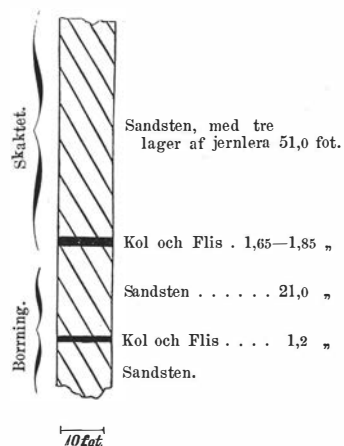
Enligt den öfver borrhningarna förda journalen träffades under skaktsänkningen, såsom också profilen här ofvan visar, på nära 29 fots djup en annan liten kolflöts

*) En mindre hög af dessa vackra kol fanns ännu qvarliggande på grufvebacken. Häribland sågs ett större stycke, 3 fot i längd, 1,5 fot i bredd och 1 fot i tjocklek.

Vid samma tillfälle berättades, att ur det närbelägna Mattis-skaktet hade för ungefär ett år sedan blifvit uppfördadt ett sammanhängande kolstycke af 4,75 fots längd, 4,5 fots bredd och 2,0 fots tjocklek, hvilket sedan blifvit föräradt till Göteborgs museum.

af 3 tums mäktighet och äfven denne på båda sidor omgifven af sandsten, innan den underliggande hufvudflötsen nåddes.

I **Mattis Skakt**, hvilket ligger SO. om Kristoffers och på ungefär samma nivå, **Mattis Skakt**, befanns vid dess befarung, såsom ock vidstående profil närmare upplyser, det ofvanför den nu bearbetade kolflötsen befintliga berget bestå alltigenom af sandsten med trenne



deruti på olika afstånd från hvarandra liggande lager af en hård jernlera.

En special öfver den 1,65—1,85 fot mäktiga kolflötsen, hvars lutning uppmättes till 5⁰—10⁰ åt NW., bifogas här:

Rent kol	0,15—0,25.
Flis	0,25—0,35.
Rent kol	1,25—1,25.
Eldfast lera	0,20.

Skaktet, som är vid pass 55 fot djupt, började drifvas i början af Augusti 1865 och redan i början af September samma år kunde kolbrytningen der begynna, hvarefter arbetet fortsattes till Februari 1866, men har sedan hvilat.

Ifrån skaktets botten utgrena sig fem orter, af hvilka den som framgår i rigtning mot Kristoffers skakt har den största längden af alla eller omkring 240 fot. Orterna togos under arbetet 16 fot breda med knappa 4 fots höjd, och af sulans sandsten, som naturligtvis till en del måste uthuggas, gjordes förstämplingar på sidan i dem.

Kolflötsen, som enligt ofvanstående specialprofil innehar rena kol till en mäktighet af 1,40—1,50 fot, har ock i de vidsträckta ortdrifningarna befunnits vexla något i tjocklek, så att då den t. ex. i den orten, som från sydost inmynnar i skaktet (orten från Mattis täppa) visat sig under någon mindre sträcka ända till 3 fot mäktig, har den på andra punkter kunnat nedsjunka till 1,5 fots tjocklek. Den kan emellertid med säkerhet antagas vara precis samma flöts, som uppdagats i Kristoffersskaktet och som äfven träffats i den s. k. Mattis täppa, hvarom allt längre fram några ord vidare skola yttras.

I den från Mattis skakt i nordvestlig rigtning mot Kristoffers skakt drifna orten har man uppdagat en förkastning, på hvars nordvestra sida kolflötsen ännu ej blifvit anträffad, ehuru orten fortsatts uti sandstenen 6—8 fot på andra sidan om förkastningen. Man vet således ej ännu, om flötsen är att återfinna på högre eller lägre nivå än förut.

Oafsedt denna förkastning blir arbetets fortsättande i nordvestlig och vestlig riktning försvåradt och fördyradt genom flötsens stupning åt detta håll och till följe derutaf vattnets rinnande åt samma led, hvarigenom man vid fortsatt kolhuggning skulle nödgas, att å orternas botten göra uthuggningar för dess afledande åt motsatt håll ut till skaktets botten, hvilken man derföre också blefve tvungen att sänka ännu djupare. Åt öster och sydost utgår kolflötsen sannolikt snart i dagen, att dömma af den starkare stupning, 20° åt NW., som den visar i Mattis täppa. Om nu till alla dessa mindre gynnande omständigheter äfven lägges den, att i alla nuvarande orterna kolflötsen redan blifvit till stor del uttagen och att deraf endast så mycket är kvarlemnadt till pelare, som varit oundgängligen nödvändigt för grufvans säkerhet under arbetet, så synes föga skäl vara, att från detta skakt (Mattis:s) längre fortsätta huggningen på den nu uppslagna flötsen.

Deremot kunde möjligen anledning förefinnas, att neddrifva skaktet ytterligare 21 fot till den 1 fot mäktiga kolflöts, som genom borrhning derunder är anträffad, och vid detta djup börja att densamma uttaga, såvida icke äfven denna flöts med ännu större fördel skulle kunna eftersättas genom ortdrifningar, som utginge från Kristoffers skakt.

Rätta arbetssättet för Wramsfältet torde sålunda vara från Kristoffers skakt nu till en början och sedan från något skakt, som kunde nedslås ändå mera vestligt.

Kolflötsens
utgående i
dagen uti
Mattis täppa.

För några få år sedan blef, genom en tillämnad brunnsgräfning i den nu s. k. *Mattis täppa*, som är belägen vid pass 200—300 fot sydost från Mattis skakt, en 2 fot mäktig kolflöts uppdagad på blott 5—6 fots djup under dagen. Det var denna tillfälliga upptäckt, som gaf första anledningen till kolflötsers vidare eftersökande och bearbetande här å Wramsfältet. Denna kolflöts befinnes här hafva en lutning från vågplanet af 20° åt NW., d. v. s. i riktning mot Mattis skakt. Taket utgöres af en tunn sandstenshall med derofvanpå liggande grus, och sulan är likaledes sandsten, men mellan denna sednare sandsten och kolflötsen ser man äfven här en helt tunn, blott 2 tum tjock rand af grå lera.

Lagringen är således här alldeles densamma, som i Mattis skakt, hvadan ju intet tvifvel kan uppstå derom, att båda dessa kolfyndigheter tillhöra en och samma flöts, hvars starkare lutning i Mattis täppa under vägen till Mattis skakt förändrat sig till mera liggande. Och detta är ju också dessutom fullkomligt bevisadt genom den ortdrifning, som blifvit verkställd mellan täppan och skaktet, hvarvid en och samma kolflöts följt ortdrifningen från början till slut.

En öfre kol-
flöts inom
Wramsfältet.

I södra ändan af Bökeberget har man i den jordtäckta bergslutningen påträffat och med några kortare ortdrifningar efterföljt en annan *öfre kolflöts*, som skolat

hafva en mäktighet af 1,0 till 2,5 fot, men kolen sägas här hafva varit lösare och mera lerblandade, än i hufvudflötsen. — Samma öfre flöts är också anträffad i östra sluttningen af den s. k. "Kungahusbacken" (se kartan), strax vester om Bökeberget och skall der hafva visat likartad beskaffenhet, som den nyssnämnde, med en mäktighet af 1,0 till 1,5 fot. På båda dessa ställen öfver- och underlägras flötsen af skifferler, hvilket förhållande, om man derjemte erinrar sig, att den förekommer på högre nivå än hufvudflötsen, tydligen visar, att den icke kan hafva något sammanhang med denne, utan är en egen själfständig flöts för sig.

Den kan icke heller gerna ega något samband med den blott 3 tum mäktiga kolflöts, som då Kristoffers skakt neddrefs, der träffades på 28 fots djup under dagen, emedan, oberäknadt den mindre tjockleken hos denne sednare, taket och sulan der båda utgöras af sandsten, då deremot nyssnämnde i dagen utgående öfre kolflöts på både undre och öfre sidan inneslutes af skifferler.

På den stora högländta ljungbeväxta fäladmarken "Snärjet" (se kartan), som med jemn yta utbreder sig mellan Bökeberget i öster samt Risekattslösa kyrka och Bosarps herregård i vester, äro flera borrhål, N:o 15, N:o 17, N:o 31 och N:o 32 nyligen neddrifna. I N:o 15, som ligger ungefär halfvägs mellan Mattis skakt och Theodors skakt, har man på 66 fots djup under dagen träffat en *kolflöts*, som är 2,8 fot mäktig, flisranden inberäknad. Äfven borrhålet N:o 32 har på ungefär 52 fots djup visat tillvaron af en 1,2 fot mäktig *kolflöts*. — Men borrhålen N:o 17 och N:o 31 äro ännu icke drifna så djupt, att de uppnått flötsen, hvilket dock utan tvifvel äfven uti dem, om de hade fortsatts, skulle blifvit förhållandet.

Borrnings-
försök mellan
Wrams- och
Bosarps-
fältet.

Af allt detta framgår emellertid och kan med trygghet sägas, att hela den vidsträckt höglätten mellan Mattis och Kristoffers skakt i öster samt Theodors och Adolf Fredriks i vester med en deremot svarande bredd, på djupet innehar en, om ock ej så alldeles fullt sammanhängande, dock i mindre hög grad än vanligt rubbad kolflöts af 1 till 2 fots mäktighet och af väl brytvärd beskaffenhet.

Men utom denna kolflöts känner man ju å Wramsfältet, genom borrhning i botten af Mattis skakt, en annan underliggande kolflöts af 1 fots mäktighet; äfven dennes sammanhängande utbredning öfver en vidsträcktare ytvidd har man för närvarande ingen anledning att betvifla, och detta så mycket mindre, som gamla handlingar, från den tiden då Adolf Fredriks grufva å Bosarps-fältet arbetades, upplysa derom att en underliggande flöts också der skall finnas, af 1—2½ fots mäktighet, fastän varande *på detta ställe* af brandskifferartad eller flisartad beskaffenhet.

En undre kol-
flöts inom
Wramsfältet.

Man kan här af sluta till, hvilka betydliga koltillgångar ännu ligga begrafna och outtagna å Wrams- och Bosarps-fälten och den intill dem närmast stötande trakten.

Borrnings-
försök.

D) Borrningsförsök.

De borrhningsförsök, som å den stenkolsförande trakten här och der blifvit anställda under de sednare åren eller ifrån den tid, då Herrar af Ekström och Billow gjorde sina inmutningar, uppgå för närvarande till ett antal af 24. I borrhningsjournalen finnas visserligen 32 nummer upptagna, men borrhålen N:o 7—14 eller åtta stycken äro, ehuru utstakade, ännu ej påbörjade. Alla de andra, eller N:o 1—6 samt N:o 15—32, äro mer och mindre långt neddrifna: somliga af dem hafva redan nedhunnit till eller genomgått en eller flera kolflötser, under det andra åter ännu icke hafva uppnått någon sådan. På den bifogade kartan öfver trakten finnas alla de 32 borrhålen utmärkta med sina nummer.

Resultatet af de hittills skedda borrhningarna är, enligt de utdrag, som jag gjort ur den mig vid Grufvekontoret i Helsingborg förevisade borrhningsjournalen, följande:

Borrhålet

Fot. Summa.

N:o 1. *Pålsjö gårds egor, $\frac{1}{4}$ mil N. om Helsingborg.*

Daggrus samt vexlande lager af sandsten och skifferler 186,0.

N:o 2. *Qvistofta bys egor, Qvistofta socken.*

Daggrus och sandsten	56,0	} 377,8.
— Kolflöts	2,0	
Mörk lera	2,0	
Vexlande lager af sandsten och skifferler	254,9	
— Kolflöts	0,1	
Lera	4,4	
Vexlande lager af sandsten och skifferler	58,4	

N:o 3. *På gränsen mellan N. Wallåkra och Fjerrestadstorp, Fjerrestads socken.*

Daggrus samt vexlande lager af sandsten och skifferler	86,6	} 269,3.
Vexl. lager af sandsten och rödbrun lera eller skifferler	182,7	

N:o 4. *På gränsen mellan Fjerrestadstorp och Fjerrestadsby, Fjerrestads socken.*

Daggrus, sandsten, skifferler	64,0	} 198,2.
— Kolflöts	0,2	
Svart lera	15,8	
Vexl. lager af sandsten och skifferler	118,2	

Borrhålet

Fot. Summa.

N:o 5.	<i>Å Bårslöfs hed, i Bårslöfs socken.</i>	
	Daggrus, skifferler, sandsten	64,0
	Vexl. lager af sandsten och dels grå, dels rödbrun skifferler eller lera	115,0
		179,0.
N:o 6.	<i>Norr om Bökeberget, 3500 fot från Kristoffers skakt, Wrams socken.</i>	
	Daggrus och sandsten	8,0
—	Kolflöts	1,9
	Sandsten.	9,9.
N:o 7—14.	<i>Ännu icke påbörjade.</i>	
N:o 15.	<i>På fäladmarken "Snärjet", Risekattslösa socken.</i>	
	Daggrus och sandsten	65,6
—	Kolflöts	2,8
	Sandsten	0,8
		69,2.
N:o 16.	<i>På Ekeby bys mark, Ekeby socken.</i>	
	Daggrus samt vexl. lager af sandsten, grå och rödbrun skifferler . . .	227,0.
N:o 17.	<i>På fäladmarken "Snärjet", Risekattslösa socken.</i>	
	Daggrus och sandsten	91,0.
N:o 18.	<i>På Rofvegårdens fälad, Kågeröds socken.</i>	
	Daggrus samt vexl. lager af sandsten och skifferler	205,0.
N:o 19.	<i>Vid Snorrehusen, Ekeby socken.</i>	
	Daggrus och sandsten	138,0
—	Kolflöts	1,2
	Svart lera (eller skifferler)	55,0
		194,2.
N:o 20.	<i>Kristoffers skakt, Wrams socken.</i>	
	Daggrus, skifferler, sandsten	28,6
—	Kolflöts	0,3
	Sandsten med ett lager svart skifferler	63,0
—	Kolflöts	2,0
	Sandsten.	93,9.
N:o 21.	<i>Mattis Skakt, Wrams socken.</i>	
	Sandsten	51,0
—	Kolflöts	1,8
	Sandsten	21,0
—	Kolflöts	1,2
	Sandsten.	75,0.

Borrhålet

Fot. Summa.

N:o 22.

*På Bökeberget mellan Kristoffers och Mattis skakt,
Wrangs socken.*

Daggrus och sandsten	115,0	} 151,0.
Sandsten, svartaktig	36,0	

Anm. Detta borrhål ligger ungefär 100—120 fot högre än kanten af Kristoffers och Mattis skakt och är således hittills allt för litet neddrifvet, för att ännu hafva kunnat träffa kolflötsen,

N:o 23.

På Qvistofta bys egor, i Råusdalen.

Daggrus, sandsten	61,0	} 66,5.
— Kolflöts (mest flis och brandskiffer)	3,7	
Lera	1,8	

N:o 24.

Skaktet Adolf Rosen, Fjerrestads socken.

Daggrus och sandsten	102,0	} 129,4.
— Kolflöts	1,4	
Mörk eldfast lera	4,0	
Ljus d:o	22,0	
Sandsten		

N:o 25.

På Gantofta egor, Qvistofta socken.

Daggrus	16,0	} 260,6.
Sandsten	244,6	

N:o 26.

På S. Wallåkra egor, Qvistofta socken.

Daggrus, sandsten	37,0	} 37,6.
— Kolflöts	0,6	

N:o 27.

Carl XV:s Skakt, Qvistofta socken.

Daggrus och sandsten	84,0	} 173,9.
— Kolflöts	1,5	
Eldfast lera	1,5	
Sandsten	10,0	
Svart lera eller skifferler och sandsten i vexlande lager	76,6	

N:o 28.

På Lunnoms egor, Risekattslösa socken.

Daggrus, sandsten, skifferler	15,0	} 120,0.
— Kolflöts	1,0	
Vexl. lager af sandsten och skifferler	104,0	

N:o 29.

Å Tostarps egor, Herslöfs socken.

Daggrus och sandsten	104,0.
--------------------------------	--------

N:o 30.

Vid Tirup i Tirups socken.

Sandsten	260,0.
--------------------	--------

Anm. Detta borrhål, hvarom närmare uppgift saknas, skall vara anlagdt öfverst på en höjdplatå; dess djup uppgifves vara omkring 260 fot.

Borrhålet

Fot. Summa.

N:o 31. På fäladmarken "Snärjet", Risekattslösa socken.

Daggrus och sandsten 35,0.

N:o 32. På fäladmarken "Snärjet", Risekattslösa socken

Daggrus, sandsten, skifferler	51,7	} 52,9.
— Kolflöts*).	1,2	

Bland andra i dessa trakter sedan äldre tider tillbaka bekanta eller ock i de sednare åren upptäckta koltillgångar torde i sammanhang härmed följande förtjena att med några ord omnämnas:

Öfriga mera kända koltillgångar.

a) De norr om Helsingborg mellan staden och Sofiero belägna *Tinkarps* och *Pålsjö skakten*, der för ungefär ett år sedan kolbrytning började**). Redan för lång tid tillbaka var denna traktens koltillgång känd, ty det var här, som på 1600:talet de aldri första försöksarbetena på stenköl företogs i Skåne. Gamla handlingar veta att omtala detta, äfvensom huru allt sedermera bönderna i trakten under förefallande behof vid lågt vatten i Sundet brutit stenköl dels af den i vattenbrynet utgående flötsen och dels genom gravvande i höjderna, så länge jordrymningen ej blifvit dem för kostsam.

Tinkarp och Pålsjö.

Trenne skakt funnos nu vid mitt besök der nedslagna och ett fjerde var under afsänkning, hvilket sednare dock ännu ej hade träffat brytvärd kolflöts. De äro alla belägna på en obetydlig höjd (10—15 fot) öfver och nära intill hafvet uppå det låga strandbälte, som fortlöper allt från Helsingborg norr ut till Kulla Gunnarstorp, begränsadt i vester af hafvet och i öster af den på ett kort afstånd derifrån framstrykande 120—150 fot höga landthöjd, hvars öfversta platå erbjuder en så vacker utsigt öfver Sundet till det Danska landet.

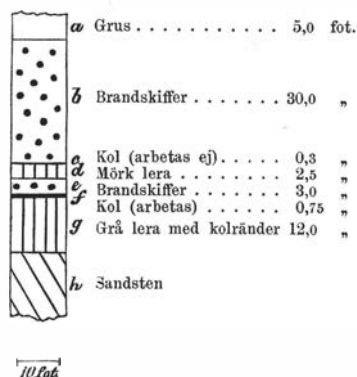
Längst i norr ligger *Tinkarps skakt*, söder derom *Pålsjöskaktet N:o 2* och sydligast *Pålsjöskaktet N:o 1*, emellan hvilket och Helsingborg det under afsänkning varande nya skaktet har sitt läge. I de båda förstnämnde skakten har alldeles samma

*) På 58,6 fots djup under denna kolflöts, d. v. s. på ett djup af 111,5 fot från dagen, har man vid fortsatt borrhningsarbete här påträffat ännu en kolflöts af 2 fots mäktighet, betäckt af sandsten och hvilande på en 1,1 fots tjock bädd af grå eldfast lera med derunder liggande sandsten. Tillägg enligt ett sednare meddelande af den 5 Februari 1867.

**) Dessa arbeten drifvas af Konsul Smidt i Landskrona.

lagerföljd blifvit genomgången, så att dessa båda skakt antagligen äro arbetade på en och samma kolflöts, men hvilket icke med säkerhet kan sägas om Pålsjöskaktet N:o 1, der, såsom af nedanstående profilteckningar synes, lagerföljden varit något olika.

Tinkarps Skakt och Pålsjö Skakt N:o 2.



Pålsjö Skakt N:o 1.



Den från de båda förstnämnde skakten arbetade flötsen har sålunda blifvit träffad på nära 41 fots djup under dagen och har 0,75 fots mäktighet, då deremot flötsen i Pålsjöskaktet N:o 1 är funnen redan på 21 fots djup och är 1,0 fot tjock. — En i de begge första skakten på 35 fots djup genomgången kolflöts af 3 tums mäktighet arbetas icke.

Anmärkningsvärd är för öfrigt den mäktiga bädd af s. k. *brandskiffer*, som genom dessa skaktarbeten blifvit uppdagad, och hvilket förhållande, i förening med den i öfrigt egendomliga lagerföljden tydligen visar, att man här har att göra med helt andra kolförande lager i formationen, än de å Wallåkra-, Bosarps- och Wramsfälten förekommande, och att således mer och mindre betydliga rubbningar i den ursprungliga bergbyggnaden egt rum mellan denna trakt och den förutnämnde längre in i landet befintliga. Huruvida nu dessa här upptäckta kolflötser skola genom djupare borrhningar kunna återfinnas öster ut och i så fall på hvad djup under de redan der bekanta, kan lika så litet sägas, som om dessa sednare möjligen här (vid Tinkarp) skulle kunna på djupet anträffas, emedan förkastningarnes riktning och höjdbelopp ännu äro alldeles okända.

Benarp.

b) I närheten af *Benarps by* i Mörarps socken ser man tvenne kolflötser utgående i vestra backslutningen invid en der förbiflytande liten bäck, den öfre, 4—6 verktrum mäktig, träffad i backens fot och förande goda kol, den undre genom borrhning funnen 6 fot derunder, af 9—12 verktrums tjocklek, men något flisagtig. — En förkastning måste här i närheten förefinnas, ty ett närbeläget borrhål, neddrifvet ungefär 40 fot, har icke träffat någon kolflöts, utan endast hård sandsten.

c) Nära *Mörarps* gästgifvaregård öster om Helsingborg skall en äldre jord- Mörarp och
Rosenlund.
borrning hafva funnit tvenne kolflötser, den öfre 3—4 verktum, den undre 12 verk-
tum mächtig, och på egorna till det $\frac{1}{8}$ mil härifrån belägna *Rosenlund* skola likaledes,
på 6—7 famnars djup, tvenne kolflötser blifvit anträffade af samma beskaffenhet och
tjocklek, som de vid Mörarp, hvadan anledning är att tro dem tillhöra samma lager.
(Hermelin, Om Boserups Stenkolsgrufva, 1773).

d) På *Fjerrestads* bys egor i socknen af samma namn har genom borrning Fjerrestad.
upptäckts, på 4 famnars djup, en kolflöts af 1 fots tjocklek (Hermelin, Om Boserups
Stenkolsgrufva, 1773).

e) Vid *Gåsebäck*, $\frac{1}{4}$ mil söder om Helsingborg, finnes en kolflöts, 6—9 verk- Gåsebäck.
tum mächtig, blottad vid foten af en 6 famnar hög backe (Hermelin).

f) Vid Hjelmshult, Laröd och Döshult i Allerums socken, vid Långaröd i Hjelmshult,
Tostarp o. s. v.
Wäsby socken, vid Gantofta i Qvistofta socken, vid Tostarp och Wiarp i Herslöfs
socken, jemte flera andra ställen inom den kolförande formationen hafva, enligt äldre
och nyare meddelanden, likaledes mer och mindre lofvande kolanledningar blifvit
upptäckta.

Af hvad här ofvan nu blifvit anfördt i enlighet med den kännedom, som man Beräkning af
den sannolika
koltillgången
inom Wrams-
och Bosarps-
fälten.
till dato kunnat förskaffa sig om den stenkolsförande formationen i trakterna öster
och sydost om Helsingborg synes, att det företrädesvis är å *Wrams- och Bosarps-*
fälten med den dem emellan liggande nejden, som fullt grundad förhoppning för när-
varande förefinnes på en för längre tid uthållig och lönande brytning af stenkol och
att det således är i dessa trakter, som den hufvudsakliga kolbrytningen nu till en
början bör koncentreras.

Lågt beräknadt omfattar nemligen den förut omnämnde vidsträckta högslätten,
som utbreder sig omkring och mellan Mattis, Kristoffers, Theodors och Adolf Fredriks
skakt en areal af 150,000,000 qvadratfot.

Antages nu den mellersta kolflötsen (den som är bearbetad i Mattis skakt)
att vara i medeltal öfver hela denna sträcka 1,50 fot mächtig, ett antagande som,
enligt hvad förut här blifvit visadt, icke kan anses för högt, så skulle sagde flöts på
hela denna ytvidd innehålla 225,000,000 kubikfot stenkol.

Den understa flötsen eller den, som genom borrning blifvit till 1 fots mächtig-
het yppad under Mattis skaktbotten, men hvilken, för att taga förhållandet så ogynn-

samt som möjligt, här beräknas endast till i medeltal 0,5 fots tjocklek, skulle under samma ytvidd innehålla 75,000,000 kubikfot. *)

Således ensamt å Wrams- och Bosarpsfälten samt den emellan och närmast omkring dem liggande trakten en koltillgång af tillsammans 300,000,000 kubikfot, hvilken likväl, sedan afdrag blifvit gjordt med $\frac{1}{4}$ för pelare, spillning o. s. v., reduceras till 225,000,000 kubikfot.

Erfarenheten har emellertid lärt, att det sålunda beräknade kubikinnehållet af en uti jordens inre befintlig tillgång utaf kol eller af malm måste tagas åtminstone två gånger större än beräkningen ger vid handen, *för att det, sedan det blifvit brutet och uppfordradt, skall öfverensstämma med det verkliga kubikinnehållet, som uppmätes till afyttring eller till annat användande.*

Om vi likväl här endast med $1\frac{1}{2}$ multiplicera det nyss beräknade kubikinnehållet, så erhålla vi ändock den betydliga qvantiteten af 337,500,000 kubikfot uppfordrade stenkol.

Med en daglig uppfordring af 5,000 kubikfot under 275 uppfordrings- och arbetsdagar om året skulle sålunda brytningen här kunna oafbrutet fortgå i 245 år.

Skulle man deremot blott afse den mellersta eller den i Mattisskaktet arbetade hufvudflötsen, så erhåller man, enligt ofvanstående beräkningsgrund, en uppfordrad kolqvantitet af 253,125,000 kubikfot, hvilken tillgång med en antagen uppfordring af 5,000 kubikfot om dagen och 275 arbetsdagar om året, ändock skulle räcka en tid af 184 år.

Vid ofvanstående beräkningar af den befintliga kolqvantiteten är den mellersta eller hufvudflötsen antagen vara 1,5 fot tjock. Ville man likväl, för all säkerhets skull, icke antaga densamma till mer än 1 fots mäktighet, så skulle ändock med lika stor daglig uppfordring som ofvan är antagen eller 5,000 kubikfot, *vid bearbetning af begge flötserna* erhållas 253,125,000 kubikfot och *af endast den öfre* 168,750,000 kubikfot, för hvilkas uppfordrande i förra fallet skulle åtgå den betydliga tiden af 184 år och i det sednare vid pass 123 år.

Samtidigt med stenkolen skulle derjemte erhållas ur den mellersta eller hufvudflötsen minst 33,750,000 kubikfot *flis*, då flislagrets tjocklek antages i medeltal till 2 dec.-tum.

Af dessa beräkningar, hvilka väl ingen kan skäligen anse öfverdrifna, torde litet hvar kunna bedömma, hvilka stora skatter af underjordiskt bränsle, användbart både i den enskilda och allmänna hushållningen och industrien, ännu ligga här all-

*) Den öfversta kolföltsen deremot, eller den, som blifvit anträffad i Bökebergets och Kungahusbackens sluttningar, tagas här alldeles icke med i beräkningen.

deles värdelöst begrafna, och detta dock blott på en liten del af den ytvidd, som har befunnits vara kolförande.

Om vi nu på samma sätt göra ett öfverslag öfver den sannolika tillgången af kol på *Wallåkräfältet*, men för tillfället icke utsträcka vår beräkning utöfver större areal än 5000×5000 fot = 25,000,000 kvadratfot, så erhålla vi, med antagande af en 1,5 fot mäktig kolflöts, hvaraf hälften rent kol och hälften flis, enligt förut anfordr beräkningsgrund, en uppfordrad tillgång af 21,093,750 kubikfot rena kol och lika många kubikfot flis. Med fästadt afseende på *Wallåkräfältets* mindre ytvidd förutsättes här endast 2,500 kubikfots daglig uppfordring, och skulle således denna tillgång vara tillräcklig för ungefär 61 år å 275 arbetsdagar.

Beräkning af
sannolika
koltillgången
å *Wallåkra-*
fältet.

Trakten mellan Wallåkräfältet å ena samt Bosarps- och Wramsfälten å andra sidan är ännu allt för litet känd, för att någon beräkning öfver der varande koltillgångar nu må kunna anställas. Men ingen anledning finnes dock för närvarande att betvifla tillvaron af arbetsvärda kolflötser äfven der, ehuru dessa hittills icke blifvit uppnådda vid det djup, till hvilket de ofullkomliga borrhningsförsöken ännu hunnit.

Mellanlig-
gande trakter
ännu mindre
noga kända.

Samma förhållande kan också sägas ega rum, hvad beträffar den vidsträckta *trakten mellan Wrams-Bosarpsfälten å ena samt Helsingborg och Höganäs å den andra sidan*, ehuru dock på denna trakt, efter hvad i det föregående här blifvit anfördt, flera mer och mindre anmärkningsvärda kolflötser redan äro bekanta. Men några så fullt säkra data, att en beräkning derpå må kunna byggas, finnas emellertid för närvarande likaså litet här för handen, som å den nyss förut omnämnda trakten nordost om *Wallåkra*.

Äfven *Wallåkräfältet* innehar sålunda, efter hvad ofvan är visadt, icke så obetydliga kolquantiteter, ehuru dessa dock icke kunna jemnföras med dem, som finnas å *Bosarps- och Wramsfälten*. Utom de rena kolen finnas emellertid här äfvenledes utomordentligt rika förråder af *eldfast lera* och derjemte ganska stora tillgångar af *flis*. Lika mycket således som en afverkning af kol här kan afses, lika mycket, om ej mera, borde man å detta fält söka att tillgodogöra dessa sistnämnde råmaterialier, hvilka hvar för sig med skäl kunna anses mer än väl förtjenta af all den uppmärksamhet, som åt dem och deras vidare förädling och användning möjligtvis kan egnas.

Tillgångarna
på eldfast lera
och flis å
Wallåkra-
fältet.

Eldfast lera förekommer visserligen äfven å *Bosarpsfältet*, såväl i *Theodors skakt* och *Lovisas dagorter*, som ock i *Adolf Fredriks grufva* och inom *Sofias utmål*, men det är endast den eldfasta leran från *Adolf Rosens* och *Carl XV:s skakt* å *Wallåkräfältet*, som hittills varit föremål för några mera i stort utförda försök att den-

samma tillgodogöra, i det år 1865 en mindre anläggning under namn af *Qvistofta lerkärlsfabrik* blifvit deruppå grundad i närheten af Wallåkra jernvägsstation, för tillverkning af alla till denna industrigren hörande artiklar. Det är om denna Wallåkra eldfasta lera, som Professor C. W. Blomstrand i Lund yttrar i ett afgifvet betänkande af den 10 December 1865, att den synes "vara fullt jemnförlig såväl med Höganäsleran, som med de bättre utländska eldfasta lerorna". Särskildt om den i Adolf Rosens skakt närmast under kolflötsen liggande 4 fots mäktiga bädden af mörkare lera yttrar samme Prof. Blomstrand uti ett sednare afgifvet utlåtande af den 7 Februari 1866 och efter en derå af honom verkställd analys, att "den måste vara företrädesvis eldfast". — Äfven i de nu igenfallna s. k. Dalskakten å samma fält skall dylik eldfast lera hafva förekommit, hvilken mycket lofordades af Mr Davison, en engelsk ingenjör, som i slutet af 1864 besökte fältet och deröfver afgaf ett utlåtande.

Tillgången på eldfast lera uppå Wallåkrafältet kan med skäl antagas vida öfverstiga den qvantitet, som äfven vid en ganska utvidgad användning någonsin kan ifrågakomma att förbrukas.

Hvad den inom Skånes stenkolsformation, och särskildt å Wallåkrafältet förekommande *flisen* beträffar, så säges i ett yttrande af den 7 Februari 1866, under tecknad N. Fr. Frykholm, C. W. Blomstrand och G. Gustafsson, att den, "oaktadt "sin ringa kolhalt, dock visat mycken användbarhet genom sin egenskap att i eldstäder "underhålla en långvarig värme, hvilket ock gjort den mycket begärlig bland ortens "befolkning."

Anläggning
af en lysolje-
fabrik.

Men ett ännu mera lönande och i stor skala utfördt tillgodogörande af sagde flis bör kunna med fördel inledas, nemligen genom dess användning till *tillverkning af paraffin och petroleum* (lysolja). Amanuensen vid Lunds Akademiska Laboratorium, Herr O. Nylander, som för ett år sedan verkställt åtskilliga försök i detta afseende, har deröfver afgifvit följande intyg, hvarvid jag tillåter mig anmärka, att hvad som deri benämnes bituminös skiffer, är detsamma som flis:

"Undertecknad, som undersökt bituminös skiffer samt småkol från Wallåkra "stenkolsverk i afseende på deras användande till paraffin- och petroleum-beredning, "får derom meddela följande:

"Af $\frac{1}{3}$ tunna skiffer erhöles 19,5 kubiktum rå olja af ovanligt fin och lätt-
"flytande beskaffenhet.

"Af $\frac{1}{3}$ tunna hälften skiffer och hälften småkol erhöles 24 kubiktum rå olja
"af samma beskaffenhet som den förra.

"Dessa resultater bekräftades genom flera försök.

"Af $1\frac{1}{3}$ tunna hälften skiffer och hälften småkol skulle sålunda i det när-
"maste erhållas 1 kanna rå olja.

"Dock bör vid fabrikationen i större skala ett ännu bättre resultat med skäl kunna påräknas.

"Blandning af skiffer och småkol visade sig sålunda ändamålsenligast vid petroleum-beredningen.

"Småkol ensamt använda gäfvö mindre tillfredsställande resultater, antagligen derföre, att de packade sig för tätt tillsammans uti retorten.

"För retortens upphettning användes hufvudsakligen samma sorts kol, som vid oljeberedningen. Den koks, som vid ett föregående försök erhöles, lemnade till betydlig del bränsle till ett följande.

"Den bildade askan tyckes med fördel böra kunna användas vid pudretteberedning. Den råa oljan utgjordes till större delen af till belysningsvätska användbara indifferent oljor. Af den fasta vaxartade paraffinen erhöles en relativt ej obetydlig kvantitet, om också denna värdefulla produkt först vid arbete i stort kan fullständigt tillgodogöras."

"Lunds Laboratorium den 7 Nov. 1865."

"Oscar Nylander."

Hvad angår den å kolfälten befintliga s. k. *jernleran*, så beror det naturligtvis på den tillgång, i hvilken den förekommer, huruvida en ifrågasatt tillverkning af gjut-tackjern med fördel må derpå kunna grundas eller ej. Då tillfälle icke erbjöd sig, att vid mitt besök nu deråt skänka någon närmare uppmärksamhet, kan jag således ej i detta afseende här afgifva något eget omdöme. Jag måste derföre inskränka mig att erinra derom, att så väl Bergmästare-relationerna från äldre tider, då kolbrytning här egde rum, som ock de betänkanden rörande stenkolsfälten, som i sednare åren blifvit af åtskilliga personer aflemnade, sammanställande intyga, att jernlera här och der förekommit i större och mindre mängd vid brytningarna, dels i större och mindre oregelbundna körtlar eller bollar, dels såsom smärre sammanhängande lager, bland annat å Bosarpsfältet i dervarande dagorter och uti Adolf Fredriks grufva, vidare å Wallåkräfältet i Carl XV:s och Adolf Rosens skakt, äfvensom i de båda Dalskakten samt å Wramsfältet uti Mattis skakt, under hvars neddrifning trenne lager af en särdeles hård jernlera skola hafva träffats uti sandstenen på olika afstånd från hvarandra. Enligt ett af Professor Blomstrand i Juli 1865 lemnadt intyg vexlar halten af metalliskt jern hos Wallåkräfältets jernlera mellan 26 och 36 procent.

Om i en framtid någon jernstillverkning, grundad på denna jernlera, skulle här kunna komma till stånd, torde den tillgång af *sjöalm*, som efter uppgift skall förekomma i Ringsjön och till hvilken inmutarerätten besittes af de nuvarande egarne

Tillgången af
s. k. jernlera.

till Wallåkra-, Bosarps- och Wramsfälten m. m., kunna blifva en välkommen och behöflig fyllnad.

Brytnings-
priset.

Brytningspriset per tunna kol à 6 kubikföt vid ifrågavarande stenkolsfält har under de båda åren 1865—1866, som kolhuggning här försiggått, enligt de uppgifter, som från grufvekontoret blifvit mig meddelade, varit följande:

- a) å *Bosarpsfältet*, i Drottning Lovisas dagorter o. s. v. 37 öre och i de från Theodors skakt arbetade orterna 50 öre.
b) å *Wramsfältet*, i de från och till Mattis skakt drifna orterna 25 öre.
c) å *Wallåkrasfältet*, 30 öre för kol och 18 öre för flis och eldfast lera.

Härvid torde likväl böra anmärkas, att om ock i ofvanstående priser uppfordrings- samt förvaltningskostnad och dylikt icke äro inberäknade, så har bolaget icke heller haft någon skyldighet, att åt arbetarna bestå bostäder, säd till underpris eller andra sådana förmåner, som vid mera konsoliderade grufvefält äro brukliga.

Uppfordrin-
gen af kol,
eldfast lera
och flis.

Enligt de uppgifter, som från stenkolsverket blifvit till vederbörande Bergmästare-Embete inlemnade och från grufvekontoret i Helsingborg mig delgifne, har *uppfordringen af stenkol, flis och eldfast lera* ur de särskildta kolfälten under åren 1865 och 1866 *) varit följande:

	Wallåkra.	Bosarp.	Wram.	Summa ur alla kolfälten	
				för hvardera året.	för båda åren.
	Kubikföt.	Kubikföt.	Kubikföt.	Kubikföt.	
<i>Rena Stenkol</i> år 1865	41,155	21,687	47,370	110,212	190,277
„ år 1866	11,545	40,350	28,170	80,065	
Summa för båda åren	52,700	62,037	75,540		
<i>Flis</i> år 1865	32,091	2,425	1,625	36,141	74,211
„ år 1866	29,225	8,305	540	38,070	
Summa för båda åren	61,316	10,730	2,165		
<i>Eldfast lera</i> . år 1865	48,150	—	—	48,165	116,165
„ . år 1866	68,015	—	—	68,015	
Summa för båda åren	116,165	—	—		

*) Grufvearbetet började visserligen redan på hösten 1864, men bestod då endast i förberedande arbeten, så att kolbrytningen egentligen ej vidtog förr än med 1865 års ingång.

Stenkolens
beskaffenhet
och använd-
barhet.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150	151	152	153	154	155	156	157	158	159	160	161	162	163	164	165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175	176	177	178	179	180	181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191	192	193	194	195	196	197	198	199	200	201	202	203	204	205	206	207	208	209	210	211	212	213	214	215	216	217	218	219	220	221	222	223	224	225	226	227	228	229	230	231	232	233	234	235	236	237	238	239	240	241	242	243	244	245	246	247	248	249	250	251	252	253	254	255	256	257	258	259	260	261	262	263	264	265	266	267	268	269	270	271	272	273	274	275	276	277	278	279	280	281	282	283	284	285	286	287	288	289	290	291	292	293	294	295	296	297	298	299	300	301	302	303	304	305	306	307	308	309	310	311	312	313	314	315	316	317	318	319	320	321	322	323	324	325	326	327	328	329	330	331	332	333	334	335	336	337	338	339	340	341	342	343	344	345	346	347	348	349	350	351	352	353	354	355	356	357	358	359	360	361	362	363	364	365	366	367	368	369	370	371	372	373	374	375	376	377	378	379	380	381	382	383	384	385	386	387	388	389	390	391	392	393	394	395	396	397	398	399	400	401	402	403	404	405	406	407	408	409	410	411	412	413	414	415	416	417	418	419	420	421	422	423	424	425	426	427	428	429	430	431	432	433	434	435	436	437	438	439	440	441	442	443	444	445	446	447	448	449	450	451	452	453	454	455	456	457	458	459	460	461	462	463	464	465	466	467	468	469	470	471	472	473	474	475	476	477	478	479	480	481	482	483	484	485	486	487	488	489	490	491	492	493	494	495	496	497	498	499	500	501	502	503	504	505	506	507	508	509	510	511	512	513	514	515	516	517	518	519	520	521	522	523	524	5
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	---

Förste Landtmätare i Malmöhus län.

”Vid sådana tillfällen blifver starkt drag, hvilket förorsakar gnistring genom skorstenen, svår att förekomma med galler”.

"Fyrboxen behöfver emellanåt göras ren från aska och dylikt, hvilket tager någon tid och besvärar föraren".

"Slagg bildas högst sällan och är då af en lös och ej farlig beskaffenhet".

"Rostjernen blifva oskadade och kunna dessa användas troligen hela år, om icke längre".

"Å eldstäder, tuber etc. har ingen skada hittills förmärkts".

"Rök vid påeldning uppkommer sällan då roster och eldbryggor äro lämpliga".

"Helsingborg den 7 Februari 1866".

"J. P. W. Westerström".

- c) "Efter att i går hafva haft tillfälle att iagtaga förbränningen af stenkol, tagna från Wrams distrikt i Skåne, i lokomotivet "Landskrona" på Landskrona och Helsingborgs jernväg, från Billeberga station till Eslöf och derifrån till Ramlösa station, under en distance af omkring sju svenska mil, afgifva vi med nöje vår opinion om dem såsom ångkol för lokomotiv- och annat maskinbruk, så mycket mera, som de fullt ut motsvara vårt förut fattade omdöme om deras egenskaper för dylikt användande".

"Då man tog stora kol, syntes ringa uppmärksamhet nödig för rensning af risten; deremot, då endast fint stoff användes, fordrades mera tillsyn, från ett hopande af aska; slagg- eller stenbildning kunde icke förmärkas, äfvensom intet aflopp af glödgade delar af brännstoffet kunde observeras, vanligen egande rum vid starkt drag genom rökfånget, ej heller kunde någon förlust genom oförbrändt kolstoffs afgående iagttagas".

"Stenkolen brände lätt och renligt, med en klar, stark hetta och synbarligen fritt från hvarje spår af svafvel. På det hela anse vi dem godt kunna jemnföras med vanliga engelska stenkol och då priset, till hvilket dessa kunna lemnas, tages i betraktande, tro vi den tid icke vara mycket aflägsen, när dessa stenkol måste uttränga engelska stenkol från svenska lokomotiver".

"Helsingborg och Ramlösa den 30 September 1865".

"W:m Sinnock".

"William Davison."

- d) "Å lokomotiverna vid Landskrona och Helsingborgs jernvägar äro under slutet af år 1865 och första hälften af sistlidne år använda 21956 centner *) stenkol från Wallåkra, Wrams och Bosarps stenkolsgrufvor i Skåne".

"Kolen hafva med fördel blifvit begagnade samt visat sig framstående derigenom, att de högst sällan bildat slagg, lemnat mindre rök samt att rostjern, tuber och eldstäder blifvit oskadade".

*) 1 Centner = 2,22 kub.-fot ungefär.

"Under de tider, då förenämnde kol blifvit enbart använda, hafva följande "resultater vunnits:

"Under vintermånaderna Oktober—Mars hafva, utom åtgången till reserv- och stationstjenst, med 11120 centner blifvit tillryggalagda 4343,4 lokomotivmil och 36323 vagnmil. Under sammarmånaderna hafva med 7680 centner blifvit "tillryggalagda 3955 lokomotivmil och 36610,6 vagnmil samt utgjorda 492 timmars stations- och 860 timmars reservtjenst".

"Största lutning å nämnde jernvägar är 1 på 150. Lokomotivens vikt 456 centner. Största belastning å godsvagnar 200 och den vanliga 160 centner".

"Förestående intygas."

"Helsingborg den 7 Januari 1867".

"*E. Th. Sturnegk.*

"Trafik-Chef vid Landskrona och
Helsingborgs jernvägar".

e) Ett bref till Brukspatron af Ekström från Professor Alex. Müller, Stockholm, K. Landtbr.-Akad. Exp.-fält, Januari 1867:

"Med anledning af Eder förfrågning rörande mitt sista vid Hellefors bruk "anställda försök med Wallåkra s. k. stenkols förgasning uti trägasapparater, har "jag äran meddela, att 45 skålp. lufttorra stenkol *) gifvit närmare 200 kubikfot "kolsyrefri gas af omkring samma lysförmåga, som den i Stockholm af Engelska "stenkol beredda gasen i medeltal eger.

"Om Ni, Herr Brukspatron, anser detta preliminära försök vara förtjent af "allmänna uppmärksamhet, så bemyndigar jag Eder till dess offentliggörande. "Jag tror mig likväl böra tillägga, att närmare upplysning i frågan med det snaraste är att förvänta af Brukspatronen och Kommendören m. m. Herr L. G. "von Celsing, som med stort intresse omfattat både trägasberedning och de härtill "afsedda apparaters användning för det likaledes inhemska förgasningsmaterial, som "erbjudes uti Wallåkra stenkol."

"*A. Müller*".

Enligt meddelad uppgift från härvarande gasverk lemnar 1 kubikfot Engelska stenkol (vägande 50—52 skålp.) 200 à 215 kubikfot lysgas, således icke stort mera, än de Skånska stenkolen enligt nyssanförda försök. Den större halt af kolsyra, som den af Skånska stenkol beredda gasen innehåller, gör emellertid, att dess rening icke kan verkställas i en lika konstruerad apparat eller på samma sätt, som vid Stockholms gasverk. Nyss meddelade yttrande af Professor Müller visar dock, att man redan

*) Svarande emot en kubikfot ungefär.

lyckats att ur de Skånska stenkolen framställa ganska användbar lysgas och att förhoppning är, att fortsatta försök i detta afseende skola anställas till frågans slutliga utredning.

Anläggning
af en s. k.
briquette-
fabrik.

Erfarenheten har visat, att de Skånska stenkolen, sedan de blifvit upptagne ur grufvan och fått ligga en tid i luften, hafva mer och mindre benägenhet att till en del falla sönder eller söndergrusa sig. Det är denna omständighet, som af mången också blifvit anförd såsom en olägenhet, den der icke skulle kunna kringgå, och såsom ett väsendtligt hinder för kolens forsling till och afsättning på andra platser. Denna egenskap dela emellertid de Skånska stenkolen med alla andra i utlandet förekommande stenkol ur sådana kolförande formationer, som äro yngre än den egentliga s. k. stora Stenkolsformationen. Men likasom man i utlandet förstått att öfvervinna denna olägenhet och att gifva de sönderfallna kolen eller det s. k. kolgruset (småkolen) en sådan form, att det tillåter en huru långväga transport som helst, genom att sammanpressa det, sedan det blifvit utblandadt med 4—15 procent asfalt såsom bindemedel, i passande stycken, s. k. *briquettes* *), så skulle det äfven här i Sverige på samma sätt kunna förfaras. Utan detta behandlingssätt torde det alltid vara fara värdt att ett stort inventarium af dylikt kolgrus och kolstybb skall år från år hopa sig, utan att kunna påräkna annat än tillfälligtvis en långsam eller mindre lönande afsättning.

Om den i det föregående här nyss omnämnde ifrågasatta anläggningen af en på flis (och bituminös skiffer) såsom hufvudmaterial grundad petroleumfabrik kommer till stånd, skall man för godt pris på stället hafva hvad som behöfves för en sådan briquettetillverkning. Ja, det kan till och med ifrågasättas, huruvida icke en dylik anläggning vore utaf egarnes eget intresse högeligen påkallad, just i ändamål att kunna realisera äfven alla de småkol och allt det kolstybb, som under arbetenas fortgång oundvikligen torde uppkomma.

Behofvet af
en billigare
transportled
för kolen.

Om, såsom det är att hoppas och såsom ock alla anledningar med så hög röst bjuda, en ordentlig grufverörelse under en stadgad och kraftfull styrelse här skulle uppblomstra och år från år utvidga sig till enskild och allmän båtnad, så torde dock

*) De förnämsta tillverkningsställen för briquettes äro: Charlesroi (fyra fabriker) och Liège (två fabriker) i Belgien, St Étienne, Paris och Havre i Frankrike samt i Tyskland Mühlheim an der Ruhr och Zwickau. Om det kolstybb, som användes vid briquettetillverkningen, håller allt för mycket bergart inblandad, så måste denna genom vaskning först aflägsnas, ty i Belgien t. ex. mottagas vid jernvägarna icke några briquettes med högre askhalt än 6—8 procent, men betalas då också med omkring 20 procent högre pris än stenkolen. — Meddeladt af Herr Alarik Liedbeck.

en bland de första uppgifterna att lösa för det nya bolaget blifva den, att *föreställa en billigare transportled för kolen* från de särskildta kolfälten, antingen direkte ned till hamn eller lastageplats eller till någon punkt på den redan befintliga Helsingborg—Eslöfsbanan.

Wallåkräfältet, beläget så alldeles i närheten af stationen med samma namn, kan visserligen ännu utan allt för öfverdrifven kostnad besörja forslingen af sina kol till stationen och vidare till Helsingborgs hamn eller till andra orter. Men annorlunda blir förhållandet med Bosarps- och Wramsfälten, derifrån kolen måste föras $1\frac{1}{4}$ till 2 mil på landsvägar, hvilka vissa årstider äro ganska underhaltiga såsom forskaffningsmedel, och för en transportkostnad, som hittills skall hafva uppgått till i medeltal 40 öre för hvarje tunna kol ned till Wallåkra station. Visserligen säges försäljningspriset för en tunna kol för närvarande vara 1,50 R:dr, men om i beräkning tagas alla de kostnader, för hvilka det kan ifrågakomma att göra afdrag, d. v. s. utom brytnings- och forslingskostnad, äfven förvaltningskostnad, räntebetalningar och oförutsedda utgifter m. m., så torde den slutliga vinsten blifva mycket reducerad.

En lokomotivbana eller måhända en hästbana, som utginge från nyssnämnde kolfält antingen direkte till Helsingborg eller också först stötte in på någon punkt af Helsingborg—Eslöfsbanan, t. ex. Ramlösa, Wallåkra eller Tågarp, — se der en angelägenhet, som utan tvifvel utgör en lifsfråga för den Skånska kolbrytningens vidare uppblomstring och utveckling, och hvilken derföre icke nog varmt kan läggas det nuvarande bolaget — och hvar och en annan, hvars intresse lefver och kan något verka för det fosterländska företaget — på hjertat!

En annan åtgärd, som i händelse en utvidgad kolbrytning kommer till stånd, äfvenledes är af stor vikt att genast vidtaga, är *anställandet af nya borrhningsförsök* i större skala, både i enlighet med en sednare tids förbättrade metoder och med ledning af den erfarenhet om de geologiska lägringsförhållandena, som möjligen redan nu kan stå till buds, en erfarenhet, hvilken också i sin mon skulle, genom dylika borrhningsförsök, vinna en högst önskvärd och efterlängtd utvidgning.

Inköp af borrhmaskiner af förbättrad konstruktion samt anställande af nya borrhningsförsök.

Huru tids- och penningeödande den nu brukliga borrhningsmetoden är, det har man under de sistförflutna åren tillräckligen fått lära. Ett borrhål, som neddrifves till ett något mera betydligt djup än vanligt, t. ex. 200—400 fot, upptager en tid af flera månader och slukar en kostnad af 1,000 à 2,000 R:dr om ej mera, och detta allt utan att man dock på förhand kan beräkna, om resultatet skall vinnas eller ej, emedan det mången gång händt, att borren fastnat i hålet och sedan oakadt alla bemödanden ej kunnat åter upptagas, hvarföre nytt borrhål på annat ställe måst

nedslås. *Inköp af en bormaskin* af den konstruktion, som i utlandet befunnits ändamålsenligast, då man der i likartadt fall afsett uppnåendet af ett hastigt, säkert och jemnförelsevis billigt resultat, kan derföre icke annat än på det högsta tillstyrkas.

Sådana nya borrhingsförsök blifva också så mycket nödvändigare att anställa, som dem förutan ingen säker vägledning för nya kolfälts öppnande kan erhållas eller upplysning vinnas om der befintliga kolflötsers mägtighet och beskaffenhet eller om det djup under dagen, på hvilket de befinna sig. Och äfven om man endast afser de hittills bearbetade kolfälten, så synas dylika försök vara af det egna intresset högt påkallade, emedan det ingalunda får anses omöjligt, att äfven å dessa fält nya okända flötser af brytvärd beskaffenhet kunna finnas under de redan bekanta, fastän på ett djup, dit man med den nu brukliga borrhingsmetoden svårligen skall lyckas hinna.

Här har också förut varit taladt om "förkastningar" och huruledes dessa yttra sig, nemligen på så sätt att en och samma, ursprungligen i ett sammanhang aflagrade, kolflöts blifvit genom ett visst antal lodräta eller nära lodräta sprickor i jordskorpan styckad i flera särskildta mindre fält eller flötser, af hvilka somliga blifvit upplyftade, somliga nedsänkta i förhållande till de öfriga, så att efteråt nästan ingen befinner sig i samma horisontalplan som de andra. Att sådana "förkastningar" vid kolflötsers bearbetande åstadkomma mycken olägenhet är också anfördt, emedan den koltillgång, på hvilken man länge arbetat helt tvärt upphör vid en sådan förkastningsspricka och någon tid således alltid åtgår, innan man hinner åter uppleta den afskurna och förflyttade delen af flötsen. Vore deremot genom ett tillräckligt antal borrhingar såväl berglägringen, som förkastningarna på förhand bekanta, så gäfvade detta en viss önskvärd säkerhet åt hela arbetet, hvilket följaktligen från första början kunde ställas och ordnas ojemnförligt mycket mera ändamålsenligt och förmonligt.

Med anledning häraf behöfver jag blott erinra om den med afseende på sin kolfyndighet hittills nästan alldeles obekanta ytvidden mellan Wallåkräfältet å ena samt Bosarps- och Wramsfälten å den andra sidan, äfvensom om de icke mindre vidsträckta trakter, som befinnas sig dels S. och SO., dels W. om de sista begge fälten, och hvilka alla blott ofullständigt äro kända till sin kolförande beskaffenhet. Och äfven hela det landbälte, som från Helsingborg och Landskrona sträcker sig i sydostlig riktning förbi Wombsjön och Söfdesjön ned till Ystad och Kåseberga, skulle mer än väl förtjena att blifva föremål för en på djupet gående närmare undersökning, genom hvilken ändtligen kunde blifva utrönt, huruvida, såsom ock någon anledning är att ana, den kolförande formationen äfven derstädes skulle kunna utbreda sig i något större eller mindre sammanhang.

Mången, som hört omtalas den betydliga mäktigheten hos de flera i England, Belgien, Frankrike, Sachsen, Preussen jemte åtskilliga andra länder bearbetade stenkolsflötserna, skall måhända anse osannolikt eller åtminstone oafgjordt, huruvida kolflötser af den jemnförelsevis ringa tjocklek, som de Skånska, skola kunna bearbetas med någon vinst. Till lugnande af en sådan farhåga ville jag dock erinra om de många på åtskilliga andra ställen i Europas flesta länder förekommande yngre kolflötser, som sedan kortare eller längre tid tillbaka hafva varit föremål för arbete, oaktadt deras mäktighet icke varit större, utan tvertom mången gång mindre, än de Skånska vid Bosarp, Wallåkra och Wram befintliga flötsernas. Ett uppräknande här af alla dessa exempel skulle leda till för stor vidlyftighet, utan tillåter jag mig att i detta afseende nu blott hänvisa till ett nyligen utkommet arbete: *"Die Braunkohle und ihre Verwendung, Erster Theil, Die Physiographie der Braunkohle von C. F. Zincken, Hannover, 1867"*, uti hvilket man till öfverflöd kan uppleta exempel på brytvärda och under brytning varande kolflötser inom de formationer, som ligga mellan Stenkols- och Brunkolsperioderna och hvilka flötser således på något närmare sätt kunna anses jemnförliga med de Skånska.

Jemnförelse
mellan de
Skånska kol-
tillgångarna
och utlandets
yngre kol-
flötser.

Bland flötser, som i detta afseende likväl särskildt skulle kunna anföras såsom erbjudande någon närmare motsvarighet till vårt inhemska kolförekommande, har Herr Alarik Liedbeck, en af våra kunnigaste och redbaraste tekniskt bildade unga män, fäst sin uppmärksamhet på de i trakten af Minden uti Westphalen förekommande, hvilka också, i likhet med dem i Skåne, tillhöra Jurabildningen. Herr Liedbeck har sjelf der befarit en i närheten af Porta Westphalica befintlig kolflöts af blott 1,06—1,23 Svenska fots *) mäktighet, hvilken ligger på 282 Sv. fots **) djup under dagen och sedan längre tid tillbaka med fördel brytes. Den bearbetas genom s. k. "Streb- und Pfeilerbau", ett sätt mycket vanligt för tunnare flötser och hvilket brytningssätt äfven torde vara det som bäst lämpar sig för våra inhemska kolfält.

Jag bör måhända här äfven i minnet återkalla ett oss ännu närmare liggande faktum, nemligen det väl bekanta förhållandet vid Höganäs Stenkolsverk, hvarest det nu bearbetade kollagret, Fru Bagges flöts, egentligen består af fem särskilda flötser af tillsammans knappt 17 dec.-tums mäktighet, skilda genom mellanliggande flis och brandskiffer. Den mäktigaste flötsen der, innehållande de bästa kolen eller N:o 1, är blott 6 dec.-tum, och af de andra fyra, sammanlagde knappt 1,1 fot mäktiga flöt-

Jemnförelse
mellan
Bosarps-,
Wrams- och
Wallåkra-
fältens flötser
och dem vid
Höganäs.

*) Enligt Herr Liedbecks anteckning 12—14 Preuss. Lachterzoll.

**) 40 Lachter à 80 Pr. Lachterzoll.

serna, som innehålla sekunda kol eller N:o 2, är hvar och en endast 2—3,5 tum tjock. Hela det kolförande lagrets mäktighet från sandstenen i taket till den eldfasta leran i sulan är här 4,85 fot.

Ur detta kolfält har dock från år 1797 till och med år 1865 en kolquantitet, flisen deruti inberäknad, af omkring 9,402,430 tunnor blifvit uppfordrad, hvilken, efter 6 kubikfot per tunna, uppgår till 56,414,580 kubikfot. *)

Om man jemnför Höganäsfältets areal med Wrams-, Bosarps- och Wallåkräsfältens ytvidd och tillika erinrar sig den jemnförelsevis större mäktigheten hos dessa trenne fältens kolflötser, så skall man finna, att denna jemnförelse, som utfaller till mycken fördel för dessa sednare kolfält, äfven i sin mon mäktigt skall uppfordra till ett snart tillgodogörande af de här redan alltför länge utan användning liggande koltillgångarna.

För öfrigt böra vi ihogkomma, att på Höganäsfältet kolen uppfordras från ett djup af omkring 200—300 fot, då deremot de å Wrams-, Bosarps- och Wallåkräsfälten befintliga koltillgångarna kunna tillgodogöras dels med dagorter, dels också genom en uppfordring, som i de olika hittills nedslagna skakten växlar mellan endast 50 och 110 fot, hvilket sednare förhållande i sin mon måste utöfva ett fördelaktigt inflytande på brytningspriset.

Att vattentilloppet också uppå Wrams- och Bosarpsfälten är och skall vara mindre än å Höganäsfältet är naturligt, emedan Höganässkaktens dagöppningar endast ligga på högst 20 fots höjd öfver och dertill på ett obetydligt afstånd ifrån hafvet, hvars vatten således icke gerna kan undgå att besvära kolbrytningar, *som försiggå på 180—280 fots djup derunder*. Vid de förstnämnde båda kolfälten deremot, som ligga på ett afstånd från hafvet af $1\frac{1}{4}$ till $1\frac{1}{2}$ mil, har jordytan i medeltal omkring 200 fots höjd öfver hafvet, så att botten hos det hittills djupaste skaktet derstädes ligger på omkring 100 fots höjd *öfver* hafvet. Och bör dessutom icke lemnas oanmärkt den stora fördelen, som markens relief der erbjuder, att genom lämpliga dagorter kunna vinna aflopp för en stor del af det tillflödande vattnet och följaktligen i någon mon befrias från den dryga kostnaden att anskaffa och underhålla dyrbara vattenuppfodringsverk.

*) Se härom Rob. Balds Betänkande rörande Stenkolsverket vid Höganäs af år 1827, Bergmästare-Embetets Relationer för åren 1827 - 1832 samt Bergs-Collegii och Commerce-Collegii Underdåniga Berättelser om Bergshandteringen 1833—1865.

Vi se sålunda af det förestående, att den kolförande formationen i Skåne icke endast å Höganäsfältet, utan äfven å flera andra trakter och öfver ganska vidsträckta områden innehåller icke obetydliga koltillgångar. Att många af dessa kolflötser äro lika mäktiga och många ännu mäktigare än dem vid Höganäs, hvilka dock i öfver ett halft århundrade blifvit bearbetade, att de å Wrams-, Bosarps- och Wallåkrafälten förekommande kolen till sin godhet och användbarhet för ingen del äro Höganäs-kolen underlägsna, att således de ifrågavarande fältens kolflötser med allt skäl kunna anses väl värda att brytas och lämpliga att i många fall användas i stället för utländska kol och att, utom dessa fält, utan tvifvel flera andra trakter, som ännu endast äro mera ofullständigt kända till sin kolförande beskaffenhet, skola vid en närmare undersökning, medelst fortsatta och vidare utsträckta borrhningsförsök, befinnas hysa brytvärda flötser, — allt detta har jag, enligt den öfvertygelse, som egen åskådning bibringat mig eller som jag genom att taga kännedom om äldre och nyare fakta kunnat förvärfva, i det föregående bemödat mig att framställa.

Ingen med känsla för fosterlandets ekonomiska och industriella utveckling skall kunna neka, att dessa rika tillgångar redan allt för länge varit förbisedde och att, om detta förhållande än vidare skulle fortfa, den nationalekonomiska förlusten småningom skall stiga till ett kapital större än efterkommandes bemödanden att godtgöra det försummade skola kunna återgälda.

Af officiella handlingar veta vi, att införseln till vårt land af utländska stenkol har tilltagit år från år, så att, då den år 1850 var 3,777,306 kubikfot och år 1858 redan hade ökats till 8,766,182 kubikfot, så uppgick den under år 1865 till den betydliga qvantiteten af 17,050,586 kubikfot. Att dessa utländska kol här användas till en mängd olikartade ändamål, såsom till drifvande af fabriker, hyttor, ångbåtar, lokomotiver, till gastillverkning o. s. v., det känna vi äfven, likasom att dessa kol i de sista åren till och med börjat spela en rol vid den enskilda förbrukningen såsom ett surrogat för ved och träkol, hvilket till och med gått så långt, att den Skånska allmogen lär årligen från närliggande hamnar hemta flera tiotusentals tunnor kol till uppvärmning af sina bostäder eller eljest till begagnande inom hus. Och detta allt under det att landets egna koltillgångar, som dock i någon mån skulle kunna motväga den utländska kolinförseln, fått ligga det ena året efter det andra missaktade och orörda.

Ett sådant liknöjdt förbiseende af våra egna fördelar, måne det icke snart skall upphöra? Skall den då icke någon gång försvinna, denna hos oss inneboende förunderliga motvilja för det vi sjelfve ega och frambringa inom egna landamären, eller denna i motsats deremot så starkt utpräglade förkärlek för det utifrån kommande,

— dessa båda ytterligheter, som allt hittills verkat och ännu verka så tungt och förlamande på vår utveckling? Skola icke också *vi* någongång, innan tiden är förliden, lära oss inse och erkänna, att försynen välsignat äfven vårt land med fördelar och skänker, som väl förtjena att med tacksamhet tillvaratagas och att med klokhets användas?

Måtte den tid icke vara långt aflägsen, då dessa frågor må kunna med ett högljudt ja besvaras, ett ja, som i sig innesluter icke blott det varma erkännandet och den innerliga öfvertygelsen, utan äfven det fasta beslutet och den kraftiga handlingen! Ett sådant första steg skulle leda oss in på en bana, som skulle skapa vårt lands lycka, ett mål, alltför högt och kärt, att icke af alla krafter eftersträfvast.

Uti *ett* afseende är nu stunden kommen, att söka godtgöra det, som så länge blifvit förbisedt och försummadt. Uppmärksamheten har nu ånyo blifvit fästad uppå de koltillgångar, som den kolförande formationen i Skåne hyser i sitt sköte och försök hafva också under de sista åren blifvit af ett enskildt bolag gjorde att dem tillvarataga. Men den utsträckning, som från början åsyftats åt företaget och den för tillfället mer än eljest någonsin tryckta penningställningen hafva tyvärr verkat mycket splittrande och förlamande på detsamma, så att dess utveckling hittills icke blifvit sådan, som man haft skäl att vänta och som de första lifsyttningarne gäfvat så stor anledning att hoppas.

Ett nytt bolag är nu innehafvare af alla de gjorda inmutningarna, hvilket visserligen har beslutat, att åter upptaga och äfven utvidga den för en tid nedlagda verksamheten. Men om arbetet å dessa kolfält skall kunna från första stund ordnas på möjligast ändamålsenliga sätt, så att det medför stadgad förhoppning om en ordentlig och för långa tider fortsatt grufvedrift och dymedelst också bereder den största både enskilda och allmänna fördel, så blifver det oundgängligen nödvändigt, att utföra åtskilliga förberedande arbeten af ett sådant omfång, att de måhända äro enskilda kraftansträngningar öfvermåttiga. Jag har i det föregående tillåtit mig att antyda några af dessa åtgärder, såsom nya borrhningsförsök med en bormaskin af ny och förbättrad konstruktion, anläggningen af en briquettefabrik med inköp af destillationsapparater, samt byggandet af en jernbana från kolfälten ned till hamn eller till redan befintlig trafikerad jernväg.

Måtte de nuvarande egarne icke finna dessa arbeten alltför afskräckande eller öfverstigande de krafter, som stå dem enskildt till buds, och, — om detta skulle blifva fallet, — måtte då Statsmakterna, som hittills aldrig tvekat att uppträda medlande, då det gällt en verklig fosterländsk angelägenhet, icke heller nu rygga tillbaka för den omhuldan, som kan beredas ett allmännyttigt företag, som ännu är i

sin linda, men hvilket, om det, under de första stegen det har att trampa, nu med ömhet ledes vid handen, i en framtid helt säkert skall hundradefallt återgälda all den omvårdnad, som blef detsamma förunnad, då det ännu endast var en svag grodd, som började spira upp ur den långa vintersömnen, och som, för att ej ännu en gång vissna bort och dö — kanhända för decennier och ännu längre, — ber till dem, som magten hafva, att nu icke helt och hållet förbises och glömmas.

Stockholm den 19 Januari 1867.

A. ERDMANN.



